

L'ESQUELLA
8888 DE LA
TORRATXA

LA RAMBLA

20 cts
OPIS

L'ESQUELLA DE LA TORRATXA

NÚM. 1932 — ANY XXXVIII
BARCELONA 7 DE GENER DE 1916

PERIÓDIC HUMORÍSTIC IL·LUSTRAT
10 CÉNTS. — ATRASSATS: 20

AQUEST NÚMERO 20 CÉNTIMS

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ

PREUS DE SUBSCRIPCIÓ

Llibreria Espanyola. — Rambla del Mig, 20

Fòra de Barcelona:

BARCELONA

Espanya, trimestre 3 ptes. : Estranger 5

Unes quantes fiblades de frisel·la

OM són tan matiners que abans de llustrear ja's deixonden, no les veuen les tristeses i les estranyeses de la Rambla. Comencen a sumicar quan el sol encara qui sab on és; llencen els primers pius quan apunta l'auga; espolsen les ales per veure si tindran aguant per anar-

se'n al plà del Llobregat o al del Besós d'un sol vol; saltironen pels branquillons per desensopir la pota que tota la nit ha treballat i l'altra poteta que, aplegada sota l'ala, s'ha passat tota la caiguda de la tarde i tota la santa nit sense fer res; donen llambregada amunt i avall per veure com se presenta el dia, i, sense brúixola per orientar-se, sense altre nort ni guia que'l seu instint, allí d'on han vingut se'n entornen, que a la Rambla no hi donen res més que disgustos i algun que altre esglai, si hi passa un regiment de soldats amb la musica, o a algun cotxer beneit de *La Catalana* li passa pel cap repicar amb la vara la planxa de ferro que'l salva d'un raig de coces d'una mula guita.

Qui ha fet avui farà demà, pensen els pardalets. I com les cuques són matineres i els brins de blat van creixent, i, en aquest temps, quinze hores de no tastar res són quinze hores mortals per uns paps que estan avesats a no parar mai, i per uns pedrers que no coneixen la mandra... a la feina han dit; a saltironar de l'una banda a l'altra, que és una mentida el creure que'ls aucells volin per gust, tan mentida com allò altre que diuen de que la llum surt del disputar qui té raó al voltant d'una taula rodona. Saltironen els pardals i els pinçans i els passarells i aquells i aquells altres aucellets; peonen les perdius; no paren de córrer entre les verdices els russinyols... però, volar? Que'ns han pres per tan tontos com les aurenets i els falsiots, que no poden mai parar per a capsar al vol algun que altre mosquitet que ni val la pena de parlar-ne?

Qui ha fet avui farà demà, que la mare al niu ja'ns ho deia: cuquetes, que hi ha força tall; brins tendres de blat, que són una escarola regalada; grana d'una mena o altra, que sempre se'n troba que encara no ha grillat, i sinó, a obrir tavelles de ginestera, que no n'hi ha quasi cap de fallada ni se'ls hi posa el frare a la mota, com se posa a les pesoleres i als favars.

Però no'n parlem tant de menjar, que algú pot-ser se creuria que'ls aucells no tenen ànima. Es clar que al arribar al Llobregat o al Besós se posen a la feina. Com nosaltres perdonam, que no tot-hom fa com jo, que amb quatre sucades de xocolata i un got d'aigua fresca arribo fins a les dues. Ben al revés, que molts fan córrer la mantega i es beuen la llet com si arribessin assedegats a una font, i fins hi ha qui ja ha donat feina a la paella o a les graelles. I això que a les nou van sopar, i qui sab si abans de ficar-se al llit no deixaren entelada una copa de petricó, per por de no caure defallits l'endemà al calçar-se.

Posar-se a tò; això és lo que fan els pardalets de la Rambla, al acabar la volada del matí. I després a saltironar en cerca d'un requisit temptador, i a rabejar-se pels camps que verdegem, i a explicar-se piulant lo que han vist des del cel mentres feien sa via: les carreteres plenes a vessar de carros. tot curulls; xavalets matiners, balbs de fret, al vol de les masies mossegant una llesca de pa; treballadors d'obra que han perdut el primer quart de jornal perquè la claror, que als pisos de ciutat no arriba mai, no'ls ha avisat a temps de que era hora de llevar-se; treballadors de fàbrica que també l'han perdut, perquè no s'han sabut desvetllar cinc quarts abans de que apunti el dia; carrils que surten de Barcelona com uns esperitats; xameneies que encara fumegen de la primera gran carga que van posar els fogoners sota dels bullidors de les calderes; nuvolades negres del seu primer respir que's brecen mandroses esperant l'alenada matinal que les esvaeixi pel cel blau, aixís que l'ardoreta del sol fa començar la dansa a l'aire... què'n sé jo que's diuen els pardalets de la Rambla en sos eterns saltirons per entre'ls camps d'ordi i de cibada i de blat, i pels branquillons despullats de les pomeres i dels presseguers i de les pereres.

Perquè de les miseries de la Rambla no n'han vist més que una abans d'acabar de triar la branca per fer la dormida: aquell afront de Barcelona; aquells homes esparracats i bruts de mena que no paren d'acotar-se per a recollir lo que'ls altres llencen: cigarros i cigarrets que ja començaven a escalfar la punta dels dits i que han tocat llavis de gent sana o xacrosa, amarats de saliva que qui sab de quins dimonis de l'infern empestada. Tot, als ulls dels urbans i dels municipals i dels policíes; representants aquells dos primers d'una autoritat que sempre ens parla de lo que devem fer per no encomanar-nos la tisis i altres mals; representants els darrers d'un governador que, encara que'l canviïn cada tres mesos, no deixa de tenir *usía* i no deixa d'ésser president efectiu, o bé honorari, de totes les societats que diu que tenen el bé com a fi, encara que no totes hi posin els cinc sentits per aconseguir-lo.

I ja que se m'ha saltat aquesta heretgia de la punta de la ploma, ara en vull parlar de lo que podrien veure els pardalets de la Rambla, si no fugissin de Barcelona tan aviat o bé si tornessin tres hores abans per contemplar lo que hi passa, i de lo que hi podrien veure si no passessin tota la nit d'un són.

Podrien veure, fa ja dos mesos llargs un dia sí i un altre també, un cotxet tirat per dos cavallets peluts, que ni de cent hores lluny són una monada, voltat de cinc minyons tots drets, iguals, amb una creu al braç i al cap una gorra blanca i el vestit també de reglament. I podrien escoltar lo que diuen: ara davant del badalot de la Boqueria; ara davant de la font de la Portaferrissa, que dels arbres estant ho podrien sentir bé. I podrien veure com empaiten a la gent amb uns papers a les mans, que, per lo que'ns sembla, deuen ésser una combinació del jòc petit dels humils amb el jòc gros que fa cada any el Govern per quedar-se, en celebració del naixement de Jesús, amb una mil·lionada. Tot en cerca d'un guany per la *Creu Roja*, que, descomptats els centenars de jornals d'aquells minyons drets-iguals i a la flor de la vida, els deurà poder embolicar amb una fulla de bruc, descomptat també el tant per cent que no perdona el Govern a cap rifaire i lo poquet que costen el cotxe i els dos animals.

I podrien veure, si no matinegessin tant, a la Rambla dels Estudis i a la de Canaletas parades i més parades de aucells engabiats: uns tots virolats i grossos i fastigosos que només fan que xerrar, altres, bufonets i també de coloraines, que per no fer res ni xerrar, i més amunt, ja davant de lo que havia sigut *Academia de Ciències* i ara és Cine per tot dia i per tota nit i cau del saber una nit escadussera i dues de cada mes, descomptant les darries de la Primavera i tot l'Estiu i la Tardor que un comença, pinçans i verdums i passarells i guatilles i cogullades i de tot el bé de Déu que alegra els nostres camps i les nostres verdices i les nostres arbredes, i neteja de cuques les hortes i els fruiterers. I que n'escriguin de llibres explicant-nos lo que'ls hi deuen els pagesos a aquestes hermoses bestioles, que als aparadors de les llibreries si no hi posen mapes de la guerra no s'hi atura la gent, que altra feina té aquests dies a mirar-se els de les confiteries, plens de turrans a vessar i d'ampolles de *Champagne* i de Xerès i de moscatell i de malvasia.

Oh, i si es despertessin a mitja nit, no se'n estranyarien pas poc del tràfec que hi ha per allí al *Pla de les Comedies!* Del carrer del Ginjol al «Lyon d'or»; del «Lyon d'or» al «Excelsior»; del «Excelsior» i del «Lyon

d'or» i del carrer del Ginjol a l'entrada del carrer Nou i un xic endins, allò és un no parar de noies maques que fan gana pel esmorçar de matinada. Un no parar de moxes aixerides, que caminen igual que pastorel·les i que entren i surten contemplant ufanoses aquella renglera de automòbils que d'allí no's mouràn fins que comenci a clarejar, quan el *souper tango* sia acabat, quan el jòc dongui el darrer badall per aquella matinada.

I si en lloc de tant aixeribiment tinguessin un xic de malícia els aucellets i un xiquet de memoria, lligarien caps veient que'l «Lyon d'or» i el «Principal» són de la mateixa casa i entre tots formen la fatxada que corre per les il·lustracions i per les targetes postals i per les *Barcelonas ilustradas* dels editors. Es a dir, lligarien caps; lligarien o no'ls lligarien, perquè jo que no soc aucell i sé fer el nus escorredor i una pila d'altres habilitats amb els fils de gaseosa, no'ls he sabut lligar encara sabent que el «Principal» és del Hospital i que l'administren dos regidors i dos canonges de la nostra Seu. No he sapigut entendre que'l «Principal» no pogués fer funció els divendres de Quaresma i que al «Lyon d'or» hi haja *soupers-tango* cada nit, de les trescentes seixanta cinc nits de l'any. Deu ésser que no vaig anar prou anys a estudi.

Ui, i si'n podria omplir de paper, parlant dels aucellets de la Rambla i de la gent que de nit i de dia hi corre i de les vergonyes que'ns va fer passar davant dels estrangers abans de que l'Ajuntament se determinés a enrajolar-la!

Però tot ha de tenir acabament natural, perquè sinó ens passaria lo que a aquell xicotet que reça *La Pecadora* assegut al llit, mentre sa mare anava endreçant les cadires del menjador, tot esperant que s'acabés d'encendre el fogó per guarnir l'olla. Res, que al ésser al *per tant jo prego a la gloriosa sempre Verge Maria i al benaventurat Sant Miquel Arcàngel* es trobà amb que tornava a començar l'oració i no veia manera de deseixir-se'n. I per deseixir-se'n no sapigué fer res més que cridar: —Mare, no se m'acaba *La Pecadora!*

Doncs a mi em passaria igual si em tornava a embrancar: que tindria de cridar: —Asistencia!

I em trobaria voltat de policies de peu i de cavall en un dir Jesús, i tindria d'anar a la *Delegación* perquè allí comencessin a omplir papers, que després se'ls menjarien les rates.

Amb això passin-ho-bé, i pensin bé que al preu a que s'han posat els turrans no convé comprar-ne gaires barres.

PERE ALDAVERT

CAPSALERA DEL SETMANARI LA RAMBLA

Dibuix de Tomàs Padró (1865)

RAMBLEJADORES ALEGRES

—Un capellà!... No sé perquè'm sembla que avui faré_sòrt.

La Borsa dels Comediants

En el troç de la Rambla comprès entre la Plaça del Teatre, en el mig de la qual el pobre Pitarra fa un difícil i continuat equilibri, i el Pla de l'Os, on prenen la fresca quatre gitanos-esquiladors i quiscuns camàlics, els veureu, als comediants, des dels començaments de la tarde fins ben entrada la nit, sols i a colles passejant calmosament.

Allò és la cort dels miracles, el pati dels planys i la llotja dels contractes. Allí es reuneixen i es conten les llàstimes i es recorden, abultant-les, les fetes passades. Allí es sabregen i s'empaiten a voltes per a reclamar deutes. Allí es forgen empreses de segurs mals èxits i es formen contractes de *bolos* d'un dia, que després de pagar gastos, viatges i fonda no queda per al còmic ni un grapat de plata per a fer cara a les necessitats més apremiants. Allí es mormura del qui està més amunt del nivell dels altres, del que la sort li és propícia i, sobre tot, de la dama (?) que per bellesa, despreocupació o poca-vergonya no li falten ni bones empentes ni padrins benèvolos.

Entre els homes també hi han classes. Les *eminències* de més o menys mèrit, els iniciats, els sortosos, els que a la butxaca porten alguna pesseta, es reuneixen en el «safreig» que diuen ells o sigui el cafè d'Orient. I allí, davant d'una beguda que—cosa miraculosa!—dura tota la tarda, conten amb ènfasi i amb exageració els llurs personals i ressonants èxits que els altres alaben amb veu alta i reventen *sotto voce* d'una manera despietada. A voltes, aquests, els *grossos*, es dignen passar, amb pas magestuós i mirada altiva, per entre mig dels seus pobres companys de sacerdoci i correspondre a quiscuns dels exagerats saluts que'ls humils els prodiguen amb més càlcul de futurs resultats que companyerisme i bona fè.

I ja ben entrada la nit, quan la majoria dels demés mortals és a sopar, encara molts còmics, pot-ser per distreure la gana, passegen calmosament amunt i avall, exclamant-se dels dies presents i somniant jorns no llunyans més venturosos.

JORDI CATALÀ

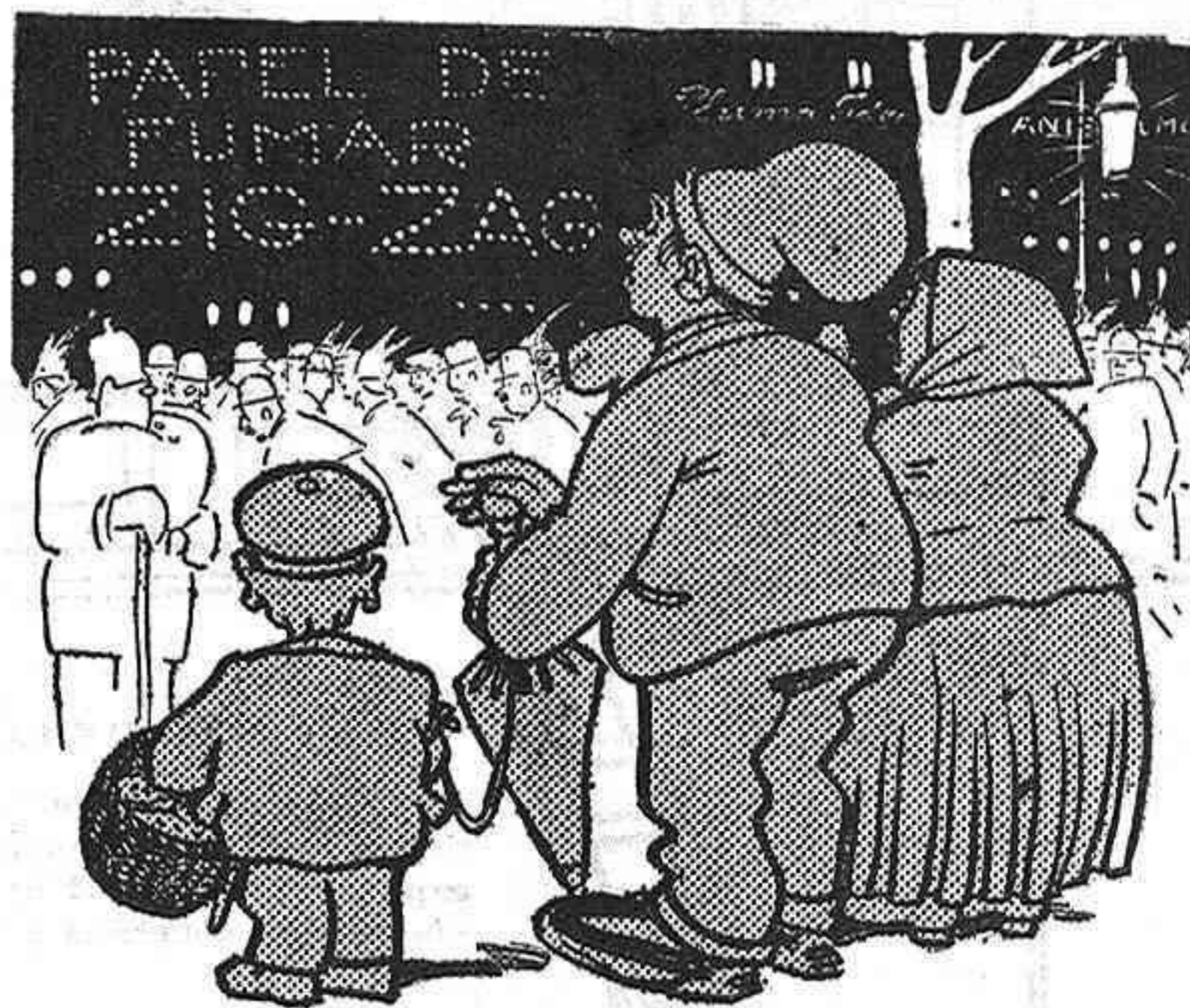

Els lletreros lluminosos

Així com les senyores de posició van carregades de aquestes pengerolles d'or i argent, ornades de diamants, de rubins, d'òpals, d'esmeragdes, etc., etc., etc., que s'anomenen diademes, arrecades, bagues, braçalets, impercibles, collars, etc., etc., etc.;

la nostra Rambla també s'adorna amb unes joies que sols poden comparar-se amb les de les dames america-

LA PESCA A L'ENCESA

—«Papel de...»
—No'n compris, Tòfol... ¿No veus que s'apaga tot sovint?

nes que's col·loquen entre els cabells, *cucuyos*, escarabats de llum si aixís us plau.

Però no en té prou amb això, sinó que ha cercat per a son lluiment unes altres joies que pampalluguen i aquestes seràn l'objecte primordial d'aquest article.

Deixarem de banda els arcs voltaics, solitaris penjats de les orelles de la nostra estimada Rambla, orelles que escolten les palpitations de la vida de Barcelona, d'Espanya, de l'Europa i del món sencer incloint-hi l'Australia, la Trasmània i les illes Carolines.

Deixarem de banda els grans imperdibles, que són els rellotges lluminosos; no ens fixarem en les botigues com sols, ni en els llums de gas, ni en res. Tota la nostra atenció serà per aquests lletreros que fan ganyotes.

Adhuc per ells deixarem de banda la blanca lluna que com el solitari millor de la col·lecció llueix sobre el cap de nostra Rambla els dies que creu convenient i que habitualment són els dies de Liceo.

Com ja s'ha dit, els lletreros lluminosos fan ganyotes. Nosaltres com a criatures de Barcelona que som, contestarem a les seves mueques, dient-los:

—Lletjos!

I com que en la ignocència està l'acert de la definició la raó serà, millor dit, ja és nostra.

—Lletjos, lletjos, lletjos!

Lleig aquell de la Canadiense, lleig el del Liceo, lleig el de càn Martin i els dels cines i els de tot arreu. Lletjos de nit, i horribles de dia quan estàn apagats; apagats semblen cadavres, esquelets, se'ls hi veu la trampa; al menys quan estàn encesos tenen ànima, una ànima infernalment burleta, que ens fa llengotes i no ens deixa beure tranquilament amb tant encendre's i apagar-se.

Nosaltres corresponem fent-li pam i pipa.

Els pianos elèctrics i els anuncis lluminosos són uns dels enemics més terribles que tenim.

EL JARDÍ;
DE CA'N COMILLAS

—Dispensin, no soc cap lladre, no... No més tenia el capritxo de saber què hi havia darrera d'aquesta paret.

Desvagats i forasters

Ademés dels comedians, del «Liceo», dels clàssics cafès, del quartel de la Guardia Civil i de la botigueta d'en López, dues coses de ben oposada naturalitat donen caràcter a la Rambla del Mig, la més típica i, a la vegada, la més complexa de totes.

Aqueixes dues coses són: els desvagats i els forasters que tenen el seu reialme en el troç que va des del Pla de la Boqueria fins al carrer de Ferràn.

Pels desvagats hi han dos rengles de cadires a banda i banda del passeig, dessota els plàtans. Pels forasters hi han dues Centrals de ferrocarril, la del Nord i la de França, amb despatx de paquets postals i de bitllets, i amb cotxes grans que per un ral us porten a les respectives estacions, o amb cotxes petits a preus convencionals.

Desvagats i forasters es donen cita an aquesta Rambla; els uns van sempre depressa, els altres no's mouen mai; els uns van a tot arreu, els altres no van enlloc. Formen la colla dels desvagats els cessants, els sablistes, els còmics sense contracta, els cansats de rodar sense solta; constitueixen el nucli de forasters els recaders, els comissionistes, els pagesos que han vingut a passar la nit de nuvis a Barcelona.

Contra els desvagats que maten hores i hores dormint a les cadires, hi han els pardals que així que arriben els desperten amb un simulacre de nevada; contra els forasters que caminen esverats hi han les campanetes dels tramvies de l'Anglès que no paren de donar-los disgustos.

Desvagats i forasters proporcionen a la nostra Rambla del Mig una nota pintoresca que la distingeix de totes les altres.

La veritat és que la nota resulta, ademés de típica, convenient. ¿Què seria Barcelona sense desvagats i fo-

rasters? Els desvagats, amb sa eterna mandra, li donen el tò essencialment espanyol; els forasters, amb el seu constant neguit, li donen aires de gran metròpoli.

Dos establiments de molt negoci

ETS dos estàn situats en la mateixa Rambla: la Rambla dels Estudis. L'un té per nom «El Siglo», l'altre «Betlem». Estàn quasi bé de costat molt aprop l'un de l'altre. El primer se distingeix per unes dependents molt guapes; el segon per

un clero parroquial molt lleig i molt *mala pata*. El primer té una diada cèlebre a l'any: la diada de Reis, que's veu guarnit i visitat amb empentes per totes les classes socials. El segon també es veu molt guarnit i molt visitat, encara més sovint, cada vegada que hi ha funeral de primera.

«El Siglo» i «Betlem» són dos establiments de molta parroquia i, per lo tant, de molt negoci, que's fan la competència. En tots dos hi entra molta gent i molta moneda. Les criatures tenen molta afició a anar al primer, i ja se sab que allà on van les criatures hi han d'anar les persones majors a acompanyâ'ls-hi; i d'aquí ve la extraordinària generació que s'hi veu a tota hora. Les dones tenen molta afició a anar al segon, i ja se sab que allà on van les dones hi han d'anar els homes, que per això ha sigut criat l'home, per anar darrera de la dona; i d'aquí ve la gran concurrència de devots dematí i tarde.

«El Siglo» té com a reclam les bombes que regala els dijous a la mainada; «Betlem», en canvi, confia tota la seva propaganda en el seu miraculós Sant-Crist que acostuma a tenir mig agegut, al entrar per la porta principal a mà esquerra i que sembla que's renti els peus amb una safata plena de calderilla.

Un altre dels reclams de gran eficàcia per al primer, ademés de les bombes, són el bar i l'ascensor, delícia dels pagesos que venen a Barcelona a fer compres.

A l'altre establiment de més avall, de pagesos ja no n'hi entren tants. Si hagués de viure de la gent de fóra no faria cap quarto. Allí tenen una altra mena de parroquia tota diferent: al matí no poden donar l'abast de misses per a les minyones que hi entren amb el cistell de plaça; a la tarde l'establiment s'aristocratitza; la concurrència esdevé una altra més distingida; i, entre la concurrència, alguna senyora mal casada que entra per una porta i algun jove *macarronet* que entra per l'altra. A dins del temple, la gran nau tot negror i quietut. Aleshores l'establiment es converteix en cine gratuït; un cine sense pel·lícules...

L'espaiosa nau resta en una fosca completa com la sala dels cines... I a l'entrar, a mà esquerra, en una capelleta, agegut entre dos ciris, hi ha el Crist fent de caixer, com si preguntés: —General o preferència?

VISIÓ DE LA RAMBLA DE BARCELONA

(IMITACIÓ)

De Canaletes al Moll,
quin bellugueig, quin soroll!
quin desfici a totes hores!
Tramvies i conductores,
cotxes, camions, bicicletes,
floristes i modistestes;
gent que fuma, o que no fuma
perquè diu que no acostuma...

Un grupu allà a la farmacia
comentant una desgracia;
aprop d'allí un foraster
que's baralla amb un cotxer;
un carro plè de verdura
davant de Betlem s'atura;
al costat mateix d'un bar
un cego's posa a cantar.

Una minyona ignoscent
fa broma amb un dependent;
més avall veureu un mano
que està tocant el piano;
aquest vessa d'alègría
perquè ha tret la lotería;
aquell fa cara ferotge
perquè li han pres el rellotge...

Mireu l'home-anunciador!...
Ara passa un regidor
de bracet amb un notari;
ara passa un empresari
recrutant comedians;
ara passen els gegants;
ara passa un casament
en un cotxe molt lluent
(ella va tota de blanc
i ell fuma puro d'estanc).

Ara passa un frare trist,
ara un que sembla un Sant-crist,
ara una monja, ara un jove,

ara un peixatè amb un cove;
i aquells nyacs-nyacs estridents
dels autos que van furients.

Ara arriben els pardals
i buiden els orinals
que talment sembla que nevi;
ara passa don Eusebi,
el comte Güell per mal nom,
i així va passant tot-hom
i tot-hom fent el cap viu,
pagesos i senyoriu,
i viciosos i honrats
i capellans i soldats,
nois i noies del Hospici
i fins gent que no té ofici.

D'espectacles, quants i quants!
Enterros amb capellans,
tropa tocant la trompeta,
processons dels de la Dreta,
comitives lliberals
amb banderes i fanals,
que allò és un cine gratuït
matí, tarde, vespre i nit.

Dels cridaires no'n parlem,
perquè n'hi han un magatzem:
l'un vol donar-te la sort,
l'altre vol dà un tom pel port,
l'un llimpia les sabates,
l'altre ven cartes barates,
l'altre esmola ganivets
i l'altre pinta parets;
l'un ven gomes pel paraigua,
l'altre ven xarop amb aigua
aquest targetes postals,
aquell guies generals...

I entre tanta i tanta gent
fins hi han homes de talent:

al mig dia hi sol passà
el senyò Angel Guimerá;
a l'hora que's pon el sol
don Santiago Rusiñol;
més tard s'hi passeja en Peyo
amb aquell clàssic *meneyo*,
i, quan les dotze han caigut,
els savis del Institut.

Hi ha qui's passeja mudat,
qui va brut i atrotinat,
qui va a peu, qui va en tramvia,
qui va en mala companyia
i qui sempre va tot sol
mateix que fos un mussol.

Des de'l matí fins la nit,
no'n volgueu més de brugit:
homes, dones, criatures,
gent que va a cobrar factures,
militars, escòmbriaires,
sancti di guixi, captaires,
camàlics, pixa-tinters,
pobres que cullen papers,
senyores de mala vida,
nens de bolquers amb la dida
ben arrapats al mugró,
artistes de carreró,
side-cars, motocicletes,
i raspes i gitanetes,
carteres, emblanquinadors,
gomosos, esquiladors,
estrangers i pintes-rares,
fills descastats, males-mares,
poliçons, municipals,
urbanos sense modals,
criades amb grans cistells,
perfums de flors, cants d'aucells...
Això és... ¿qui no ho endavina?
la Rambla barcelonina.

YORICK

AL ROVELL DE L'OU DE LA RAMBLA

Tipus del Pla de l'Qç

Les biblioteques populars

Els Kioscos de vendre diaris són, avui, els veritables amos de la Rambla. Val a dir, per això, que són pot-ser els que la fan lluir més i que li donen més caracter de universalitat.

Antigament aqueixes barraques de cultura popular eren atrotinades; tenien poc més de un metre de diàmetre, i els papers que s'hi exhibien eren enganxats amb pastetes a les parets exteriors, de manera que tot plegat, establiment i ninots de fer badar, ocupaven tan poc espai que, més que Kioscos públics semblaven confessionaris d'església de poble.

Ara les barraques no són tals barraques; són vistosos i elegants chalets de ferro colat, alts i esbelts, en forma de pajarrera de casa de senyors; amb confort i electricitat, i si no hi ha ascensor i calefacció central és que aquestes són millores que farien pujar massa el preu de l'arrendament, ja prou crescut, segons opinió dels pobres kioscaires.

Aquell metre de diàmetre que deiem, encara hi és, a dintre de les noves barraques; però l'empresonat venedor de diaris, no podent-se expansionar per dintre, s'ha expansionat per fora; no podent sortir ell en persona a pendre l'aire, hi ha tret el gènere; i valent-se de enginyoses combinacions de barres de ferro, de alambres,

de cordills i de agulles d'estendre la roba, ha guarnit unes penjarelles que aviat faràn més ombra que'ls plàntans a l'estiu i que són una delícia pel ramblejador que no porta pressa. Aquell metre quadrat del vell kiosc ha esdevingut un aparador de vinticinco o trenta metres en quadro, amb més diaris penjats i revistes i llibres i calendaris i cartells que ulls per a mirar-los se passegen per la Rambla.

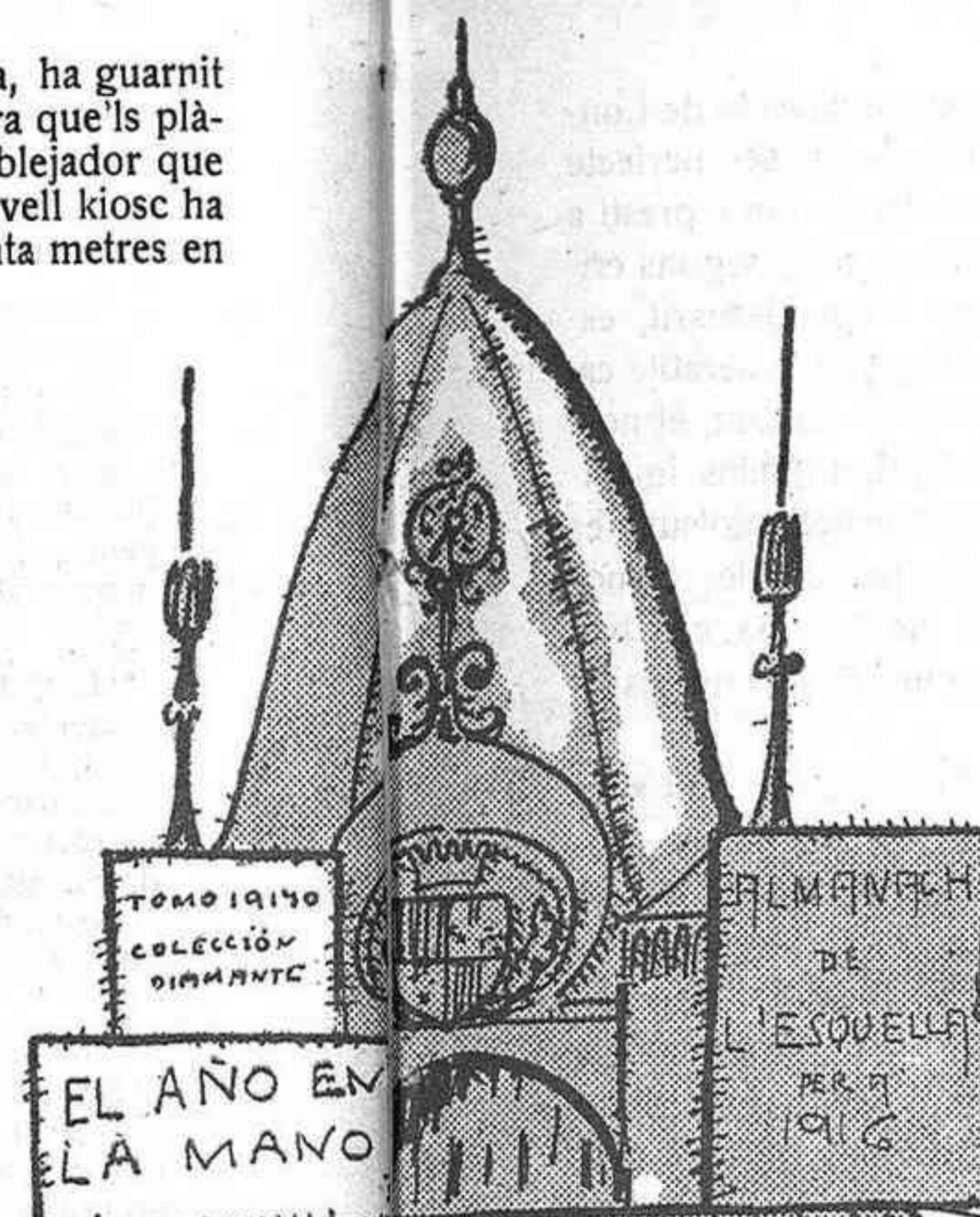
Val a dir que d'ençà que un industrial d'aquest ram, el «sanyó» Vila, per mèrits d'en Lerroux va fer el salt de la pajarrera de diaris a la regidoria, el negoci s'ha aristocratitzat bastant. Avui els kioscaires són senyors comerciants amb intel·ligència, amb diners i amb responsabilitat; sobre tot, són gent de un criteri eclèctic que enamora i de un alt sentit solidari; ells saben fer la propaganda a l'americana sense que ningú hi tingui res que dir; ells pengen *La Campana de Gracia* al costat de *El Correo Catalán*; *L'ESQUELLA DE LA TORRATXA* fent bracet amb *El Poble*, i *La Veu* ab el *Papitu*, amb aquella imparcialitat i aquella bonhomia característiques del bon neutral; ells col·loquen el diari

germanòfil *A. B. C.* al costat de la revista *Iberia*; el sicalíptic *K. D. T.* tocant-se de colzes amb *l'Eco de las almas del purgatorio*; *Tierra y Libertad* amb *El Casero*; i el *The kon Leche* amb un fascicle antitauròfil d'en Noel. Però el bon kioscaire ho col·loca tot amb tan bon gust i tanta simetria que és incapaç d'ofendre la conciencia ni els sentiments de ningú.

Catorze són els Kioscos de la Rambla i tots ells se fan una competència digna de perfectes fenicis. El diari, el llibret de paper de fumar i la capça de mistos constitueixen el seu pa de cada dia; per això el seu ideal és fer parroquia de llegidors i fumadors. Com més dolents són els mistos, més ne venen perquè's gasten més aviat; per això ells són els primers de cridar: *Visca l'Arrendataria!*

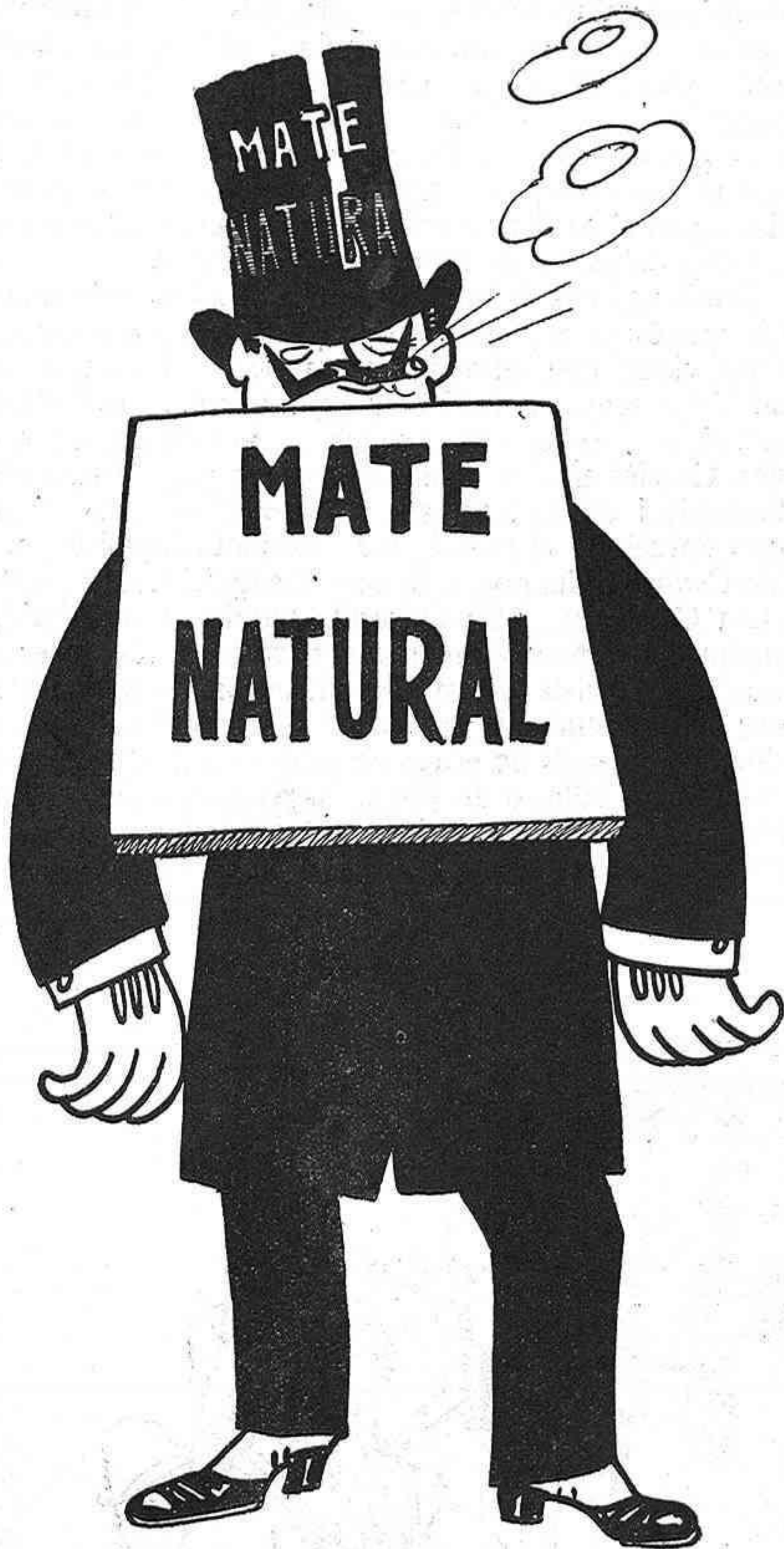
com més mentides porten els diaris, més se'n despatxen; per això ells voldrien que cada minut ocorregués algun succés extraordinari. La revista de braus, la llista de la Loteria, el «doble crimen», la crisi ministerial i, sobre tot, la guerra, són els llenguets calents que ajuden a viure an aqueixos comerciants que, tot donant-nos cotidianament el pa del esperit, viuen com bestioletes manses a dins de gabies de un metre de diàmetre.

Gracies an ells, la nostra xamosa Rambla pren aires de lo que és: la populosa arteria de una gran metròpoli, de una ciutat eminentment amiga de la cultura, en la qual tant el senyor com l'obrer—què diem!... més l'obrer que'l senyor—saben gastar-se els cèntims en diaris y revistes. Gracies an ells, que han sapigut popularitzar els setmanaris i diaris francesos, el «rovell de l'ou» de la nostra Barcelona, el passeig més escaient d'aqueixa adorable *Canprosa*, ha pogut finalment adquirir tot l'aspecte de una *Canebière*, amb l'aixerida modisteta que baixa lleugera del tramvia en marxa i s'acosta al Kiosc per a comprar la revista de modes que acaba de arribar de París; amb l'estudiant, l'artista, el dependent o el treballador que, afamats de noves de primera mà, al sortir de la botiga, del taller o de l'aula, llegeixen *Le Journal* o *L'Humanité* dessota d'un fanal elèctric, enterant-se àvidament del darrer comunicat d'en Joffre.

LES BARRAQUES DE CULTURA POPULAR

Un dels pocs negocis que, amb tot i ésser ben neutrals, s'han hagut d'aixamplar d'ençà de la guerra.

TIPUS

El més conseqüent dels ramblejadors

L'home-anunci

A judici dels barcelonins, aquest és el més barrut dels vianants que's passegen per la Rambla. Tant aviat el veureu vestit de gran senyor amb un rètol a l'esquena, com de baró *Scarpia* de la «Tosca», com de Lluís XVI amb un gramofón al ventre, com de *Manelic* de la «Terra Baixa». La seva missió és fer badar als ramblejadors, i la veritat és que ho aconsegueix, tant per les seves dots físiques com per la mostra dels seus estranys habillaments.

Després de la seva barra—diguem-ne extraordinària despreocupació—lo que crida més l'atenció del nostre

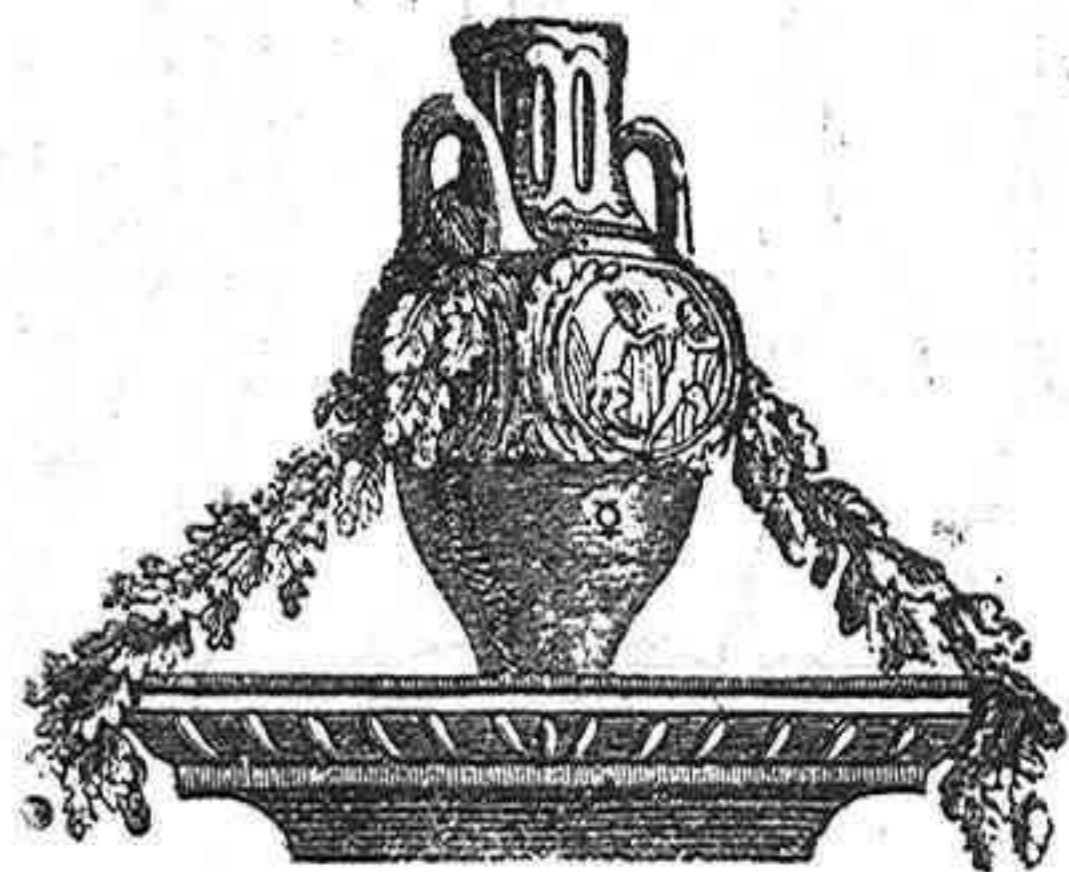
home-anunci, fill directe dels famosos *sandwichs* de Londres i Nova York, és la seva corpulència i el seu perfecte estat de salut. Sembla que un subjecte que's presti a exercir un càrrec tant vergonyós i denigrant, segons criteri de la majoria, hauria d'ésser un home desnarit, esprimatxat; sembla que per a un ofici tant miserable cal un desdixat que passi molta miseria; no obstant, el nostre home-anunci és tot lo contrari del tipu que'ns imaginem: el seu abdòmen abultat, el seu clatell molsut, les seves mans fines i pulides, les seves pantorrilles carneses, el seu tarannà de home satisfet de la vida, ens han arribat a fer suposar que tot allò no ho fa per necessitat sinó per vocació.

Si fós així, si en comptes d'un menesterós, d'un ximple o d'un desvergonyat com alguns el creuen, ens trobessim davant de un il·luminat, un cridat de Déu, un sacerdot de l'anunci, aleshores el nostre fàstic i la nostra repugnància per ell esdevindrien admiració i respecte. I que hi ha molt de religiositat i de ungió en la seva manera de portar-se es demostra amb el seu pas cerimoniós, amb el seu aire formal incorruptible. Ell no's descompon mai, i una de dues: o és un gran filòsof plè de sinceritat o és un notable comediant. Ni en un cas ni en altre l'havem de fer víctima de la nostra rencunia, puix si ens mirem al mirall, veurem que de comedians i de filòsops tots ne tenim una mica, com també, poc o molt, a tots ens agrada fer el carnestoltes.

De totes maneres nosaltres, aquí, no l'havem d'examinar baix cap d'aqueixos dos punts de vista. El de l'home-anunci ramblejador era l'únic aspecte que'ns interessava i aquest resta descrit en les presents ratlles.

L'home-anunci és un dels ciutadans més entusiastes del nostre clàssic passeig i això és, únicament, lo que'ns calia constatar.

Tanta afició hi té, que fins quan no fa d'home-anunci, quan va habillat de persona, en les hores que fa festa, o els dies que no té contracta, el veureu allà, a la Rambla, amb el seu garrot i la seva pipa, fent-la petar amb algun guardia urbà, o passejant amunt i avall, mirant a tot-hom per damunt l'espatlla i no veient a ningú, com si desafies als demés ramblejadors amb el seu esguard superb, indefinible...

LA RAMBLA EN EL SIGLE PASSAT

Com s'anunciaven els industrials d'aquell temps

(Dibuix de Tomás Padró)

Las quatre ramblas (1)

Hi ha afició á Barcelona á partir las cosas en quatre. Jo no sé si aixó procedeix de las quatre barras de sanch; pero tenim los quatre cantons del Call, los quatre cantons de bella fila, las quatre ramblas, l'olla ab las quatre carns...

Parlem ara de las quatre ramblas, y comensém per dir que en rigor ja sabem que no son quatre sino una sola; pero aixís y tot convením en que cada una de las sevas denominacions té un caracter peculiar que la diferencia completament de las altrás.

Lo primer tros anomenat rambla dels Capellans, se distingeix per la falta de mohiment, de joventut de aparéncia alegre. La paret de Betlem ne ocupa un bon tros de la acera dreita y ja li dona algo de aspecte clerical; los estudiants que per allí transitan, educats entre mossen fulano y mossen menguano, sembla com si fessin tuf de solteron, y fins en lo modo de tallarse los cabells y de portar lo vestit de curt capallaneijan.

Jo mateix, que casi no tinch res de capellá, si alguna volta distret he donat un passeix per aquell tros, me he trovat al cap de una estona com si m'entrabanqués la sotana, y me venían ganas de péndrer polvo, y me venian a la memoria cosas en llatí, que no pot ser sinó que en aquella atmósfera se mantingui constantment efluvios clericals, ja que en lloch me succeheix lo que en aquell siti.

Atravesso desde Betlem a la Virreina; me trobo en la rambla de las flors, y ben considerat no se me acut al pensament per molt que discorri un puesto més adequat per vendrehi lo que allí se ven.

Per tot aquell dilatat espay, lo cel es mes alegre; los vehins tenen afició á aucells, que son entre lo animal, lo mes análech a las flors; camina un per allí ab lo abandono y voluptuositat que los jardins inspiran. Allí es

ahont ab més facilitat se admet la idea de los rejuveneixements de que parlan las antigüas fáulas: los requiebros surtan espontáneos de los llavis; las horas passen rápidas ab la olor de las flors. Contemplant las jovenetas que lo dematí se hi passeijan, es impossible no comparar a la morena de roijas galtes ab lo clavell; una cara pàl·lida, de ulls ben tallats y ab certa grogor de aquellas que son indici de un organisme delicat y de melancolía, fa pensar tot seguit en la passionera. Una joveneta vestida de glassa, simpática, de faccions que revelan un cor obert y carinyós, sembla una rosa blanca animada, y la noya endresadeta, pobra y limpia que no llama la atenció, pero que encanta vista de prop, fa lo paper de la viola boscana.

Mes aixis com en un jardí, passat lo temps de las flors, si no se'l cuida hi creixen los escardots y las plantas silvestres de aspecte menos agradable y de olor may buscada, aixis també la rambla de las flors, quan deixa de serho se converteix en passeij de camalluentas y mossos de la escuadra.

Los diumenjes a certa hora hi acudeixen ab los mocadors encarcarats, un al cap ab un nus que deixa las puntas tiessas com dugas orelles de burro, un al coll de colorainas dominadas per lo groch de ocre y lo vermell més enverinat y la punta del detrás subjectada per lo lligam del devantal que casi dona la volta a tota la falda y es molt llis y llarch, y un á la ma molt ben plegat, que los serveix per molts diumenjes, puig per mocarse ne portan un altre á la butxaca. Allí parlan de la seva terra, del aplech, del promés y de los defectes dels seus amos y de las renyinas que tenen ab sas amigas, y de quan gastan en roba y quan tenen estalviat en lo recó de la caixa.

Desde lo teatro del Liceo fins al de Santa Creu, hi corra la rambla qu'en dihuen del mitj, y no hi ha tal mitj ni tal aca; pero ja está dit aixis y no hi ha com dirho aixis per entendreu.

Alló es lo centro de la cultura barcelonesa. De tal modo es característich aquell tros, que los capellans y

(1) De *Un tros de paper*.—1865.

los camalluents no se fan estranyar en cap carrer de Barcelona, y posats allí á passejar se converteixen en gent inverosímil que sembla que ha errat lo camí.

Los vestits que allí se usan, no tenen la senzilla elegancia de los de la rambla de las flors, ni la austeritat solemne que convé á la de los capellans, ni lo amanerament y poc garbo de los que tapan a las camullentas; mostrant mes estudi, mes coneixement de lo art de vestir-se, mes riquesa, mes aficions mundanes; mes refinament de gust.

Allí hi ha cadires y poltronas per seurer; tot son modistas, venedors de diaris, cafés, perfumerías, fondas, guanterías, grabats, retratos, en una paraula: allí está compendiat lo bo y millor de la capital: fins lo editor de aquet periódic hi té una botiga de llibres.

Y com en aquet mon cada cosa está feta per una cosa corresponent y las lleys universals las atrauen y armonisan, á la rambla del mitj hi acudeixen totas las vanitats, tots los notables, totas las personas que estiman la civilitació admetentla ab sas ventatjes y defectes: las bellas arts, lo luxu, la ostentació, la frivolitat, y en menos paraulas tots los fills de la ociositat y la riquesa.

Tant propia es aquella esfera de lo poeta que en lo front porta lo porvenir de la humanitat (sapiga o no revelar-lo) com del bailari de teatro, que a puntadas de peu fa bullir l'olla, mentres li fan lo llit a l'hospital.

No hi ha desde la rambla del mitj a la de Santa Mónica mes tretjo que lo que ocupa la ridícula fatxada del teatro de Santa Creu; pero en tan breu espay se hi nota una transformació especialíssima.

Atjacosos, soldats y ninyeras (¿cóm se deu dir ninyera en català?) compónen lo públic de aquell siti, y jobservin ab quina discreció elimino de aquet públic la gent mes pública que lo frequenta!

La paret de la Dressana, los canons de la porta del Banch, y la vista de Montjuich, influeixen no poch en que aquell tros soldadeiji y (aquí de la ley de atracció) es punt que pot dirse axiomátich lo de qué si en un desert s'hi planta una ninyera, al cap del mes hi naix un soldat; aixis com si tanqueu ben be un soldat en qualsevol siti, al girar el cap ja hi trobareu a la bora seva una ninyera ab criatura y tot. La ley de aqueix fenómeno natural no es coneguda; pero lo fenomeno ecsisteix y no es de los que menos contribueixen á fer admirar la sabiduría de lo qui feu lo mon.

Allí se menjan taronjas y se beu orxata de xufas, se enamora ab marcialitat y se concibeixen los transports de las passions mes puras entre las indigestions infantils y los fums del ranxo que surtan per las reixas del

cuartel. Allí lo galanteijador sol prepararse un esdevenir de torna de pa y tros de butifarra que lo arreba y li fa solivera; allí molt sovint, li succeheix que quan deuría acabar la relació cayent á terra y besant las mitjas blavas de la doncella, te de aixecarse tieso y quadrarse y estirar lo bras y posarse la ma al front y tornarla a deixar caurer ab revolada, porque entre mitj de dos paraulas amorosas gramaticalment inseparables, ha passat lo capitá que te mal génit.

En aquell reduit tros de passeij, que comparat ab tot Barcelona es ben poca cosa, es ahont cauen mes criaturas, de alguns sigles en aquesta part y fins podria ser que molts extrafets deguessin la sua desgracia a las distraccions patidas per las minyonas quan los portaban á brassos quan eran petits.

No hi ha cosa més natural que estas repetidas caigudas. Lo soldat jove, briós y apassionat en extrem, pinta á la minyona ab tota la fogositat de la joventut y del ofici, lo amor que lo arrebatava. La mossa se lo escolta ab la boca badada y no se recorda de lo que fa ni veu lo que la rodeja. Arriba ell á alló de que quan prengui la llissencia se anirán casats á la seva terra ahont será mestressa de sa casa y que en compte de haber de bregar ab quitxalla de altri, podrá passar lo dia apeixant á sos propis fills. Allavors lo embadaliment de la mossa arriba á lo últim grau: expressa la sua admiració alsant los ulls al cel y obrint los brassos, y ¡catapum! vet aquí la criatura á terra ab un nyanyo al front quan ne surt mes barato.

A voltas no es aixins, sino que tres o quatre de ellas fan rotllo deixant los nois que juguín apoyats en lo pedris y á lo millor se senten crits y gemechs porque un dells ha patit detriment. Si es cosa que no s' pugui ocultar á los pares, la criada passa un rato de mal humor; pero guanya molt terreno aquell dia la afició que porta á lo valent militar que l'hi ha promés traürerla de aquella servil dependencia y colocarla ahont mereix estar.

Lo endemá, cosa segura: lo soldat menja fruita o butifarra y torna, tot de franc y no de lo pitjor.

Lo caracter especial de cada una de las quatre ramblas ó parts de la Rambla fa molt temps que dura y durará mentres aquella gran via seguia lo centre de Barcelona, lo centro únich lo mateix per los que viuen en lo incipient *ensanche*, que per los que desde que nasqueren han habitat en lo Padró y en lo Pla de Palacio. Sempre la Rambla, com tot lo de Espanya, comensa per eclesiástichs y acaba ab soldats.

ROBERT ROBERT

RAMBLEJADORS.—L'empaita modistes.

—Redéu, quin *tuti* de pantorrilles, noies!... Amb les dues del mig ja m'acontentaria.

La botigueta d'en López

N el número 20 de la Rambla dels Caputxins de Barcelona, dita vulgarment Rambla del Mig, llin-dant per la banda de Gràcia amb una acreditada casa de canvi i per la banda de mar amb un popular cafè, com si sigués una valla entre la febre de l'or i el vici de la beguda, hi ha un petit

establiment de llibreria tot pintat de blanc, un blanc de primera comunió: és la botigueta d'en López.

Considerada com estatge, l'únic mèrit de la casa és que fa quaranta anys que'n diuen «a can López», que s'hi redacten *La Campana* i *L'ESQUELLA*, i que tot-hom hi sab. Si no fós per això, estem segurs que'l propietari dels dos setmanaris més populars de Catalunya ja l'hauria traslladada a la Rambla de Canaletes o al carrer de Fontanella, amb seguretat de fer-hi un bon negoci.

Vol dir això que en la botigueta d'en López s'hi ve destruint fa anys aquell principi físic de l'impenetrabilitat de la matèria. Allí tot és plè i tot hi cab, o tot s'hi fa cabre. Allí llibres apilotats per terra, llibres als prestatges, llibres damunt del taulell, llibres tapant el pas i l'aire i la claror, donant-se bofetades l'*Higiene Sexual* amb la *Filosofia d'en Xenius*; allí *ESQUELLES* i revistes, i mapes, i anuals, i almanacs i guies de carril; i quan ja diríeu que no hi cab res més, encara hi ha lloc per a en Rigol i per a les seves rialles grasses.

Lo primer que us crida l'atenció, a l'entrar en la «Llibreria Espanyola» és el sostre, un sostre de cartells, reproduccions de celebrats dibuixos dels malaguanyats artistes Tomàs Padró, Nyapus i Moliné. Això és una ironia de l'amo; aquells cartells són allí exposats per a que serveixin d'espill exemplar als actuals ninotaires de la casa, «Picarol», «Passarell» i C.^a

Entrant a mà esquerra, dessota mateix dels 120 volums de la «Colecció Diamant» (*Adelante siempre-Siempre adelante*), hi ha un tamboret que, si pogués parlar, us contaria amb íntima joia, amb interior satisfacció, que ha tingut l'honor de suportar les anques il·lustres d'en Castelar, d'en Salmerón, d'en Galdós, d'en Pí i Margall, de l'Aladill, d'en Balaguer, d'en *Pitarra*, de l'Aulés i d'en Llanas; de la Pardo Bazán i de la *Fornarina*; d'en Weyler i del *Bombita*; de la Sarah Bernard i d'en Peyo; del primer al últim dels nostres homes públics, polítics, literats i autors dramàtics.

Després d'aquest tamboret, lo més interessant és la dependència: un jove amable i elegant, d'exhuberant fofositat, esqué de la parroquia femenina, que va pentinat amb pegamoid i ratlla al mig com la Cleo de les capces de mistos; i un altre no tan jove, poeta casolà per tempe-

rament i autor dramàtic per economia, que no's pentina de cap manera perquè ja no li queda més que un tímid caragolí de pèl damunt la closca.

Petites delícies que fan dolça l'estada d'aqueixa dependència en aquella botigueta, són avui: les ameníssimes disertacions d'en Rusiñol; els optimismes al·liadòfils d'en Rovira i Virgili; les contorsions digitals d'en Reventós; les agradables converses de l'Aguilar i d'en Marquina; els acudits gràfics d'en Jespus; les assídues visites d'en Montero, de mossèn Pedragosa, de la «senyoreta francòfila», una aixerida parroquiana de copiosa i erudita verbositat, dels hispanòfils poetes Montaner i Socías Aldape, de l'acaudalat *don Pepe*, de l'efusiu Salvador Alarma, del definitivament consagrat Juli Vallmitjana i del incommensurable corredor dels «Artículos numerados». Aqueixes visites de adictes passavolants fan tan pintoresques i agradoses les hores en aquell cop-de-puny de botiga, que'ns estranya com en López no ho ha explotat, com no ha trobat ja dotzenes de dependents *dilettanti* que s'hi vulguin estar de franc, àdhuc que hi posin diners a sobre.

Perquè han de saber i entendre que la botiga, a certes hores del dia, ademés d'un important comerç de llibres, és un animat punt de reunió, una divertida tertulia, un cenacle (sense *cena*) de literats, artistes, polítics i homes cèlebres de tots estils, on s'hi reben i discuteixen les primeres notícies de tot quant passa a la nostra terra i més enllà; allí l'afable Junoy ha fet les seves profecies senatorials; allí el doctor Recasens, metge de S. M. la Reina, ens ha donat delicioses lliçons de ginecologia; allí en Pinilla ens ha fet conèixer les primícies del «Bloc Republicà». I tan nodrida és, a voltes, la tertulia que entre els que parlen i els que escolten, es forma una obstrucció tal—(obstruccionistes havien d'ésser!, diria en Corominas)—que ni que la botigueta tingués tantes portes com «El Barato» podria aclarir-se l'embut de carn humana. Aleshores, quan l'amo s'adona que l'establiment és plè de gent que no fa gasto, com si es complís una consigna inveterada, puja el moço amb la palangana i l'escombra sacramentals i comença a tirar indirectes en forma de serradures i a escombrar; i si no hi ha el moço, ho fa el principal en persona, i si no té la escombra a tret ho fa amb el plomero, amb lo qual hi té la mà trencada, perquè, si no ho sabien, les cotidianes obsessions de l'amo de la botigueta, ademés dels llibres i els setmanaris, són la pols i l'aixeta de pas.

Al fons de la botiga—si és que se'n pot dir fons de cinc metres enllà a comptar des de la porta—hi ha la gabià del tenedor de llibres, diguem-ne tenedor. Es una mena de calaix per a persones, de forma *trapezoidal*, més ample d'un cap que de l'altre, que sembla una caixa de difunts. Per acabar de semblar-ho un sarcòfeg, fins se sent tot sovint breçat per les harmonies de la Marxa fúnebre d'en Chopín que en Parera, el pianista del «Saló Condal», deixa passar per una finestreta de dos pams que dona a dit cafè. Dos tamborets i dos pupitres amb dues carpetes plenes de dibuixos—carpetes que venen a ésser com un purgatori de la col·laboració artística—constitueixen l'únic mobiliari d'aquell niu oficinesc, es-

pecie de «pescante» des de on don *Antonio*, amb tota la intel·ligència i el bon seny que Déu—alabat sia Déu!—li ha donat, manipula les riendes del carro editorial.

Allí darrera només hi entren els de la casa, les visites de molt compliment o molta confiança i les persones amb les quals s'ha de parlar d'assumptes de relativa transcendència; com hi entraren en certes ocasions els grans pares de la República; com hi entrava un temps mossèn Cinto i aquell altre poeta místic a la seva manera que's digué Ferrer i Guardia; com hi fóren rebuts un jorn del modo que's mereixien els intempestius emissaris d'un cèlebre rector; com hi entrà en Lerroux uns dies d'afrosa recordança en que la seva patria i els seus cabals particulars estaven en perill; com hi entrà l'Alomar en els aclaparadors moments del seu més negre pessimisme, i com hi entrà també l'Angel Samblancat al donar-nos comiat el dia del seu exilament voluntari.

Allí darrera, en la gàbia del tenedor, és on s'hi fan les feines fines i delicades. Allí s'hi resolen els descomptes màxims (40 per Amèrica), allí en Burgas va a la caça del xisto, allí en Gispert hi omple la petaca, i allí tres generacions de senyors López hi han compaginat 1932 números de L'ESQUELLA i 2434 de *La Campana*—oh, la curosa tasca de l'enganxar ninots!...—

Tres generacions, diem, perquè ara és el nét del fundador don Ignocent, l'Antoni, que està a punt de posar en premsa la quarta generació, qui amb el beneplàcit del papà i a satisfacció de tot-hom porta avui el tinglado dels setmanaris i de la botigueta. De la llibreria també, perquè el noi López, que és un xicot de voluntat i de gust, en poc temps s'ha empassat quasi tota la literatura moderna espanyola i sab donar raó de totes les novetats i de tots els autors, des de les més etèries elocubracions del diví Rubén Darío—passant sempre per l'*Algo* d'en

despatxen, dels títols xirois de certs llibres, novel·les o comedies.

Recordem que un dia, el noi, precisament, estava servint una comanda de fòra. El recader s'esperava assegut en un tamboret, en aquell mateix tamboret d'en Castelar, d'en Pí, d'en Salmerón, etc., quan s'escaigueren a entrar, esmaperdudes, dues monges—¿què rediable hi podien anar a cercar a la Redacció de *La Campana*, dues monges?...—

El fill de l'amo de la botigueta, sense ficsar-se de moment en les colomes místiques, cridà amb la seva veu de trò al moço del soterrani:

—*Vivo*, Manell!... «Abaix lo existent!» i «Jesucristo nunca ha existido!»

Les monges encara fugen, persignant-se. Això és la botigueta d'en López.

FRA NOI

Al Pla de les Comedies

Ara, al Pla de les Comedies no li escau el nom. Des de que les portes del Principal, una nit afrosa començaren a vomitar flames, aquesta plaça és un Pla de Comedies sense comedies que és una manera original i filosòfica d'ésser el Pla de les Comedies.

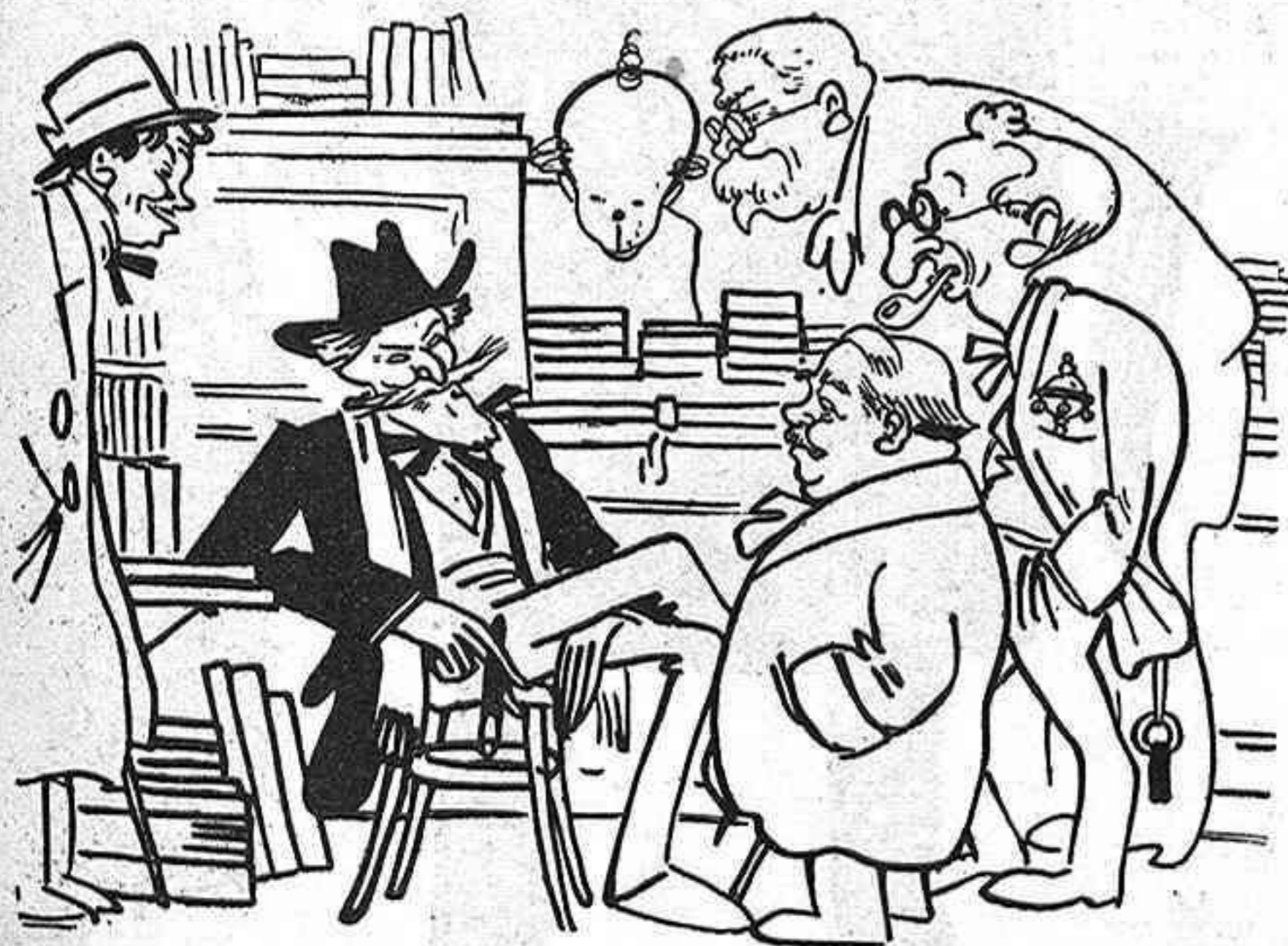
El teatre Principal li dóna en certa manera el nom, però la fesomia, l'aire típic, no li dóna pas l'ex-degà dels nostres teatres, solament.

Sense el *Lyon* que a cada hora, com un rellotge, dóna un sò diferent i que és tot sol un món apart—i si no que li preguntin an en Moraguetes i an en Viura—perdrà el Pla de les Comedies una de ses característiques més importants.

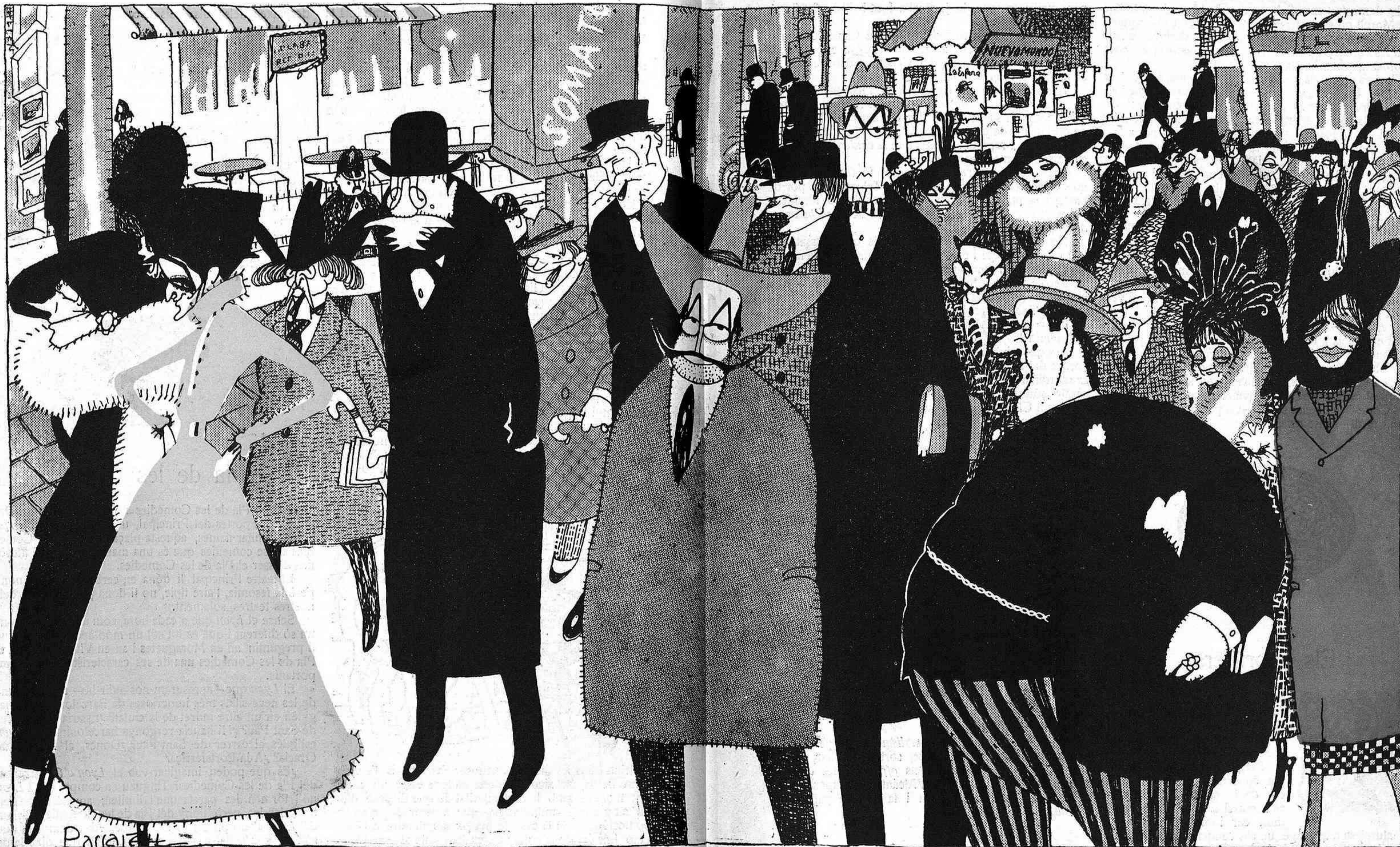
El *Lyon* que—apresurem-nos a dir-ho—respòn a una de les necessitats més imperioses de Barcelona ¿se l'imaginem en un altre indret de la ciutat? ¿Estaria bé al carrer de Sant Pau? ¿Hi hauria vergonya barcelonina si el *Lyon* estigués al carrer de Sant Pau? ¿Doncs, al Passeig de Gràcia? ¿A la Portaferrissa?

¿Es que podeu imaginar-vos el *Lyon d'Or* arrencat del Pla de les Comedies? Tingueu en compte que'l *Lyon* no'l formen les parets que'l limiten; aquestes podrien traslladar-les, però, lluny del Pla de les Comedies l'ànima del *Lyon* s'ensopiría i el Pla també. Això demostra que són de una mateixa raó consubstancial, que dir Pla de les Comedies és evocar el *Lyon* i viceversa, com diuen els tractats d'astronomia.

Encara que hagi mort el Principal (que Déu l'hagi perdonat, que ja hi havia de què) el Pla de les Comedies no morirà pas per ara, mentres ademés del *Lyon*—que

Bartrina—fins les més monstruoses aberracions d'en Joaquim Belda; un xicot que està cridat a ésser un excel·lent llibreire, amb la particularitat de que disposa d'un tan alt grau de «mundologia» que, a pesar del *marchamo* hortodoxe de la casa, lo mateix sab atendre a l'Emiliano Iglesias de la colla dels exaltats, que al pare Gatell de la cofradia de Santa Agna; i lo mateix dóna taba a una cupletista, que a la dama *Estropajosa* de qualsevol *Rope-ro*. Lo qual no vol dir que de tant en tant no passin lapsus professionals, sempre inevitables; però això és cosa accidental, més aviat culpa del article, de les obres que's

AL ROVELL DE L'OU DE BARCELONA

Dues dotzenes de ramblejadors il·lustres

ja s'ha demostrat com li és necessari—hi hagin la botiga d'en Morell on se vesteix la gent de possibles i—aquesta ens la guardàvem per al final—la venda de les localitats per a les curses de braus. (Bé, vaja, volem dir corrides de toros; no volem enganyar a ningú.)

Els dies de venda per a una corrida bona, se pot ben dir que el Pla de les Corridos, vui dir de les Comedies, perd el cap. Allò és un desvari. Una de gent i de tramvies (an allà són els tramvies més escandalosos que a tot arreu) i de cridoria que sembla mentida. Tot per a que després ploqui i no hi hagi corrida o cursa o batuda o *lo que vostès vulguin*, que deia Shakespeare.

Regna al Pla de les Comedies una alegria i un ben estar, que pot-ser li pervé d'aquella parada de cotxes afilerats i llustrosos acostumats a dur gent que vé de cobrar del Banc d'Espanya.

D'aquesta simpàtica alegria tot ne participa, al Pla de les Comedies. Pot-ser és que tot ho troba plà. Pot-ser és el ressò de les rialles de la Comedia. Vagin a sapiguer-ho! Però lo que sí sabem és que, com deiem, i van tres, aquesta alegria de què parlem s'ha comunicat a tot i a tothom... menys an el pobre Pitarra, que ja se li veu que en voldria estar ben lluny.

El suplici de Tàntal que sofreix el pobre don Frederic ens enterneix a tots, però no hi podem fer res perquè en Falqués el va falcà a terra tan *sòlidament* que res hi pot. ¡Pobre Pitarra! Ell sí que ha sigut castigat ben sense culpa, en el lloc on hauria d'haver sigut més honorat.

Aquest és el gra de pebre (vermell, per cert) del Pla de les Comedies... sense comedies... però també—i aquest és son orgull—sense *cine*.

Els sportífers

La Rambla és centre de concurrència intel·lectual, artística i comercial, no ho és menys de concurrència deportiva.

Perquè no? La nostra Rambla constitueix el cervell i el cor de la ciutat. I també els seus muscles. Que un còs amb molt cor i molt cervell però

amb naturelesa raquítica és un còs condemnat a l'inanició.

Per lo tant la Rambla és deportiva, tant com pugui ésser altres coses. I per a demostrar-ho, aquí teniu el kiosk de Canaletes.

Qui dels nostres conciudadans no ha passat per allà qualsevol dia al vespre? Qui no ha trobat obstruït el pas

per aquells grupus de jovenalla foot-ballística? Ningú, probablement.

I és que els voltants del kiosk de Canaletes són la Rambla deportiva, com la dels aucells és la comercial, la de les Flors la galant, la del Centre la artística i la de Santa Mònica la marítima.

Al voltant del kiosk de Canaletes s'han plantejat més de quatre grans problemes del nostre foot-ballisme, s'han discutit i s'han resolt, davant mateix de l'aparador de cristall ple de *pastes* i *sanwichs* que'l patriarcal i clàssic Quimet va repartint a mida que la *calderilla* cau dringant sobre'l mostrador.

Les *pintes* més remarcables del foot-ball barceloní, no's deixen veure, perxò, gaire, allí. Tal vegada la por de barrejar-se massa amb els aprenents, els ho impideix. Tal vegada es consideren ja eliminats de la *plebs* i predestinats a gloria eterna.

No volem averiguar-ho. El cas és que, passat d'en Brú i en Mallorquí i en Peris, que *formen* entre la massa, els demés no hi compareixen.

Però no és sols foot-ballistes lo que allí hi ha. També els nàutics formen el séu grupu, no molt nombrós, però grupu al fi, amb dret i representació corporativa.

Les coses que s'arriben dir en aquell *mentidero!* Sembla mentida!

Ara que això de *comprar* jogadors i *referès* està a l'ordre del dia, les *pessetes* i les col·locacions abunden extraordinariament entre'ls *foot-ballmen*. En canvi els nàutics són més modestos i més desinteressats; amb passar de un Club a un altre, que'l sollicita per a que paguin, s'accontenten.

Però no tot són discussions deportives a Canaletes. Encara que aquell mirall anuncia els partits del diumenge proper, els *sportmen*, perxò, no baden. I devegades alguna xicota *feta* al Iris o al Cine, o un xisto d'en Brú, els preocupa bastant més que'l bloqueix científic de la pilota.

Hi han altres deportes. Però no tenen representació al voltant del kiosk. És que són els que han quedat en dir-ne deportes aristocràtics: el *tennis* el *yachting*, la pilota vasca... Els boxejadors, també hi acudeixen, però són pocs encara, lo mateix que els corredors a peu que ja són uns quants més.

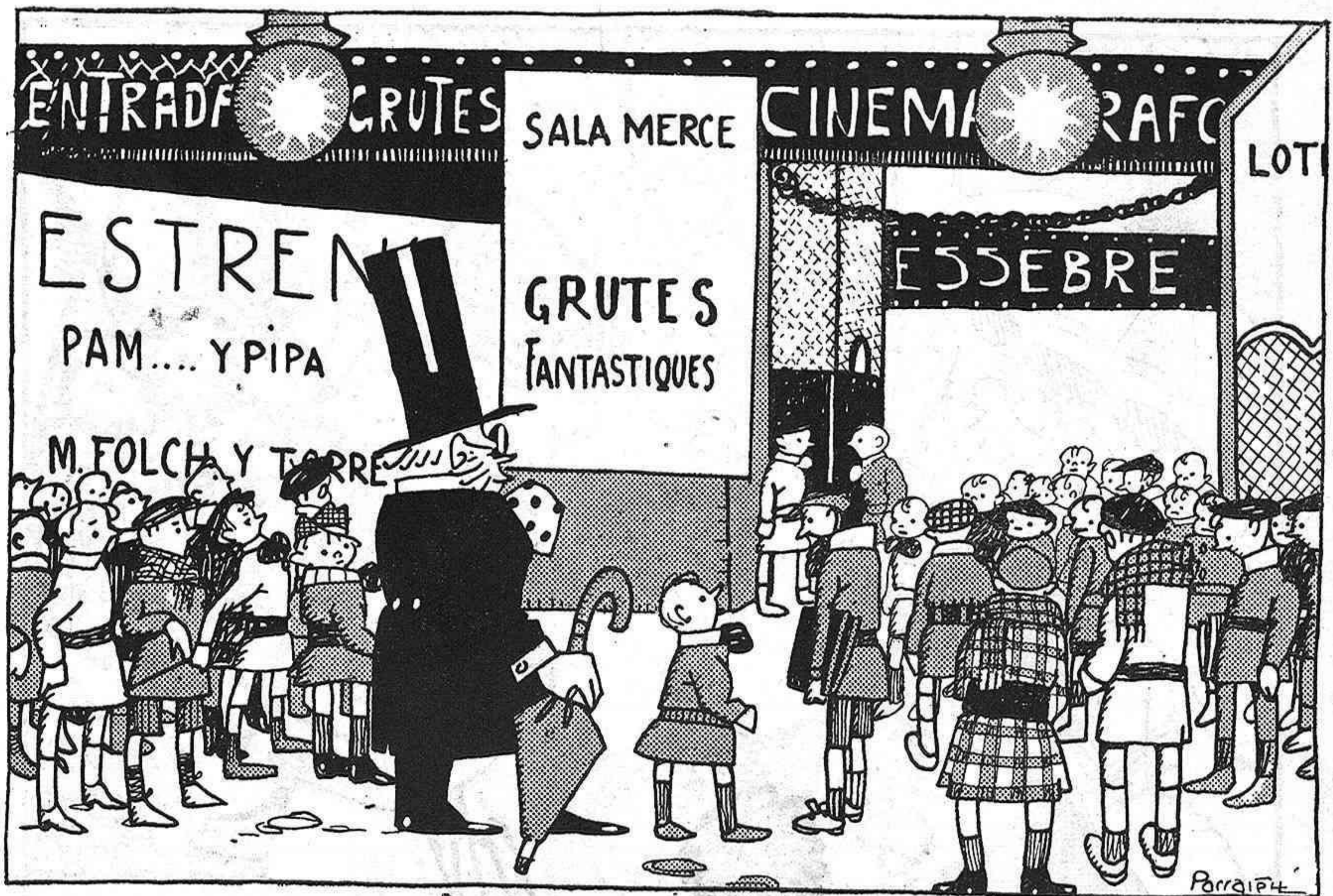
Prova de l'importancia i *trascendencia* de les reunions de Canaletes, és que en Sala, l'amo del kiosk, té promès als concurrents *sportmen* que en el nou bar que estableix al cantó, els hi farà un salonet exprofés per ells per a reunir-se.

Això restarà tal vegada aquell perfum ramblista i *democràtic* que ara té el *mentidero*, però en canvi, s'evitaràn molts constipats, i sobre tot se donarà consagració definitiva a un dels aspectes de la vida barcelonina, més típics.

Aixís i tot creiem que'l *ramblisme* no hi perdrà res, perquè encara quedarà temps, sortint del bar, per a anar passeig avall, discutint els *offsides* i les *corners*, les *arrencades* de l'Armet o l'Alcántara, l'empenta d'en Casellas o en Massana gran i la darrera pal·liça del *Català*...

HIP

—Apa, nois, entreu aquí que instrueixen *deleitando*.

La delícia del senyor Esteve

Vet-aquí que la gràcia serena i ignocenta del senyor Esteve, converteix en adorable per a ell i plé de delícies un cau esgarriós i aspaentós: la Sala Mercè.

El senyor Esteve s'hi troba bé a la Sala Mercè. A dalt, a la cova que fan *cine* i abaix als corredors que fan de grutes.

Al *cine*, no cal ni parlar-ne. Aquella concurrència (quatre criatures, dos capellans, sis dides: una fila) que omple la sala, aquella serietat a les pel·lícules, aquell poder anar segur de que no ha de recriminar res, l'encanten an el senyor Esteve. Perquè an ell no li vinguin amb coses escabroses. Ademés, sempre convé sapiguer un lloc on poguer dur les filles sense recel. Si no fós un xic reumàtica aquesta Sala Mercè, podria ésser un pis de senyors Esteves.

Quan un hom no vol veure més pel·lícules, pot dormir tan santament en aquella cova que trascendeix a floridura.

I quan està despert és tan familiar el públic! Dóna gust. S'hi podria anar, encara que no fessin pel·lícules. Es una idea que val la pena de que l'empresa la reflexioni. Lloc de reunió de senyors Esteves i d'Estevets incipients que no parlen, però pessiguen. Que'ls hi sembla la pensada?

A les grutes, el nostre home s'hi ha fet molts panxons de riure. La primera vegada s'hi aventurà tot sol. Però a

la meitat se'n volia entornar. Una mica més d'un cop de cap trenca aquell mirall insospitat que surt al pas, en la foscuria, per a desorientar. Val a dir que en algun indret de les coves, el senyor Esteve començà a sentir una mica d'indignació. Volia conservar la buidor de la seva serietat i anava dient:

—I ara! Això és una bestiesal!

Però després, bon home i bon xai com és, hi rigué de bona gana.

I el primer dijous a la tarde hi portà a la família.

El més petit dels seus Estevets en va fer de molt bones. Fa un any i encara en parlen a la taula, cada migdia.

Quan venen els parents de fóra, ja se sab, una tarde tots cap a les grutes de la Sala Mercè. I allí el senyor Esteve disfruta de valent, veient com els seus nanos no's meravellen de res davant l'astorament dels seus parents forans.

Només faltava a la burgesíssima i molt honesta Sala Mercè, per a acabar d'ésser un perfecte lloc per a l'esbarjo de tots els presents i futurs senyors Esteves de Barcelona, una guspireta d'il·lusió reglamentada i prudenta i una d'*atraccions* decentes ¿eh? decentes!

Amb la rifa de joguines entre la canalla i l'introducció dels Espectacles Patufet, les dues coses han fet entrada (gratis) a la Sala Mercè. I aquesta ha assolit el més alt grau de perfecció a que podia aspirar.

El codi estevenc no sabria què rebutjar-li, si no és que en comptes de *taquillera* procurés tenir un *urbano*, molt urbano i ben parlat.

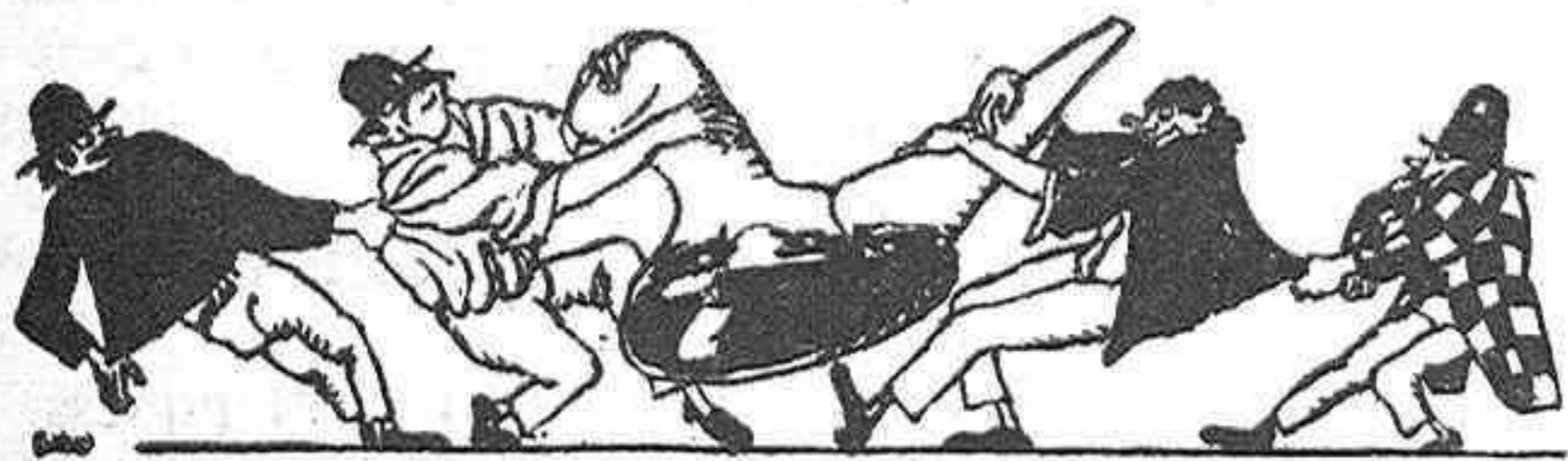

EL RAM

-Que'l vol de duro, com de costum?
-No, avui faci-me'l de tres pessetes, que és per a la propia.

Pesa damunt la Sala Mercè una trista paradoxa plena de filosofia: l'arquitecte que la construí pensà en *epater les bourgeois*, i, efectivament... ells s'hi troben com el peix a l'aigua, que és una dolça manera de trobar-se, encara que l'aigua sigui salada, encara que la Sala Mercè sigui una mica humida.

Sia com sia, la Sala Mercè, amb l'elefant del Park, càn Cullaretas i el monument a Colón, és als ulls de tots els senyors Esteves de Barcelona i de fóra de Barcelona, una de les meravelles de la ciutat mediterrània.

Les estacions de fer beguda

A qui't pregunti: què vas a fer a la Rambla? si no tens altre resposta per a donar-li, sempre li pots dir que: a veure o a beure. La vista allí és lliure (santa Lluçia ens la conservi) la beguda, pagant, també i àdhuc sense pagar, perque a la font de Canaletes i a la del Pla de l'òs i a la del Pla de les comedies, mai hi falten criades bones minyones, ni aprenentes xamoses, ni bordegaços amb modos incapassos de negar una tirada d'aigua al vianant assedegat.

Però ja hem pronunciat el nom de Canaletes i com que'l cèlebre Kiosko ve a ésser el morro d'aquesta serp que té abraçada a Barcelona, parlem primer que de ningú d'aquesta *Meca* de foot-bolistes i demés *esportiferos*.

El Kiosko de Canaletes deu la seva immensa fama a l'aigua. Es de primera l'aigua de Canaletes, aixís ho sentireu assegurar a tots els minyons que s'hi renten les mans una hora darrera l'altre. Aquests són dignes de fè, no aixís els parroquians, que allí mengen, que allí beuen i allí fan tertulia. Aquests, d'aigua, no'n tasten i si la tasten és bruta d'aixarop o barrejada amb anissat.

A la dreta de Canaletes—mirant cap al Tibidado—hi ha el cèlebre Continental, el cafè del senyor Ribas. El «Continental» és el cafè més auster de Barcelona. Poca broma, car, lo que's dóna és de confiança, i moços i parroquians de tota la vida. Es un cafè germà del Forn de Sant Jaume. En el «Continental» hi han tertulies tan conegudes com la dels alemanys i suïços sota el rellotge; com la dels senyors Guimerá, Aldavert, Permanyer i acòlits; com la de la «Lliga» on en Cambó menja pa amb caviar i ceba; com la de les Arts i els artistes que presideix en Francesc Pujols fent veure que no és més que secretari; com la dels militars, etc. etc.

Al altre costat n'hi han un rengle: «Petit Pelayo»—(abans hi hagué el «Pelayo gran» (r. i. p.)—cèlebre per la seva cervesa negra, les decoracions de'n Matilla i els *beafteacks* de després de mitja nit. «Versalles», on tot l'any venen llebre que no és gat, llagostes cuites i que té l'amo masó. Després, amagat en les entranyes del gran establiment dels senyors Conde hi ha «El Siglo», que té al menys tanta parroquia com els altres, en aquest bar

no's dóna propina, però se paga per endavant i aixís abans d'entrar has de comptar els cèntims. An aquest establiment hi falta un lletrero que digui:

*Hoy no se fia aquí.
Mañana sí.*

Al davant se troba el cafè de «París», on els francesos, quan encara hi havien francesos a Barcelona, anaven a jugar a cartes. Es un establiment al qual li tinc rabia perque tot ho donen amidat.

Al costat del «París» hi ha el «Royal». «*Muy siglo diez y ocho y muy antiguo y muy moderno.*»

A la cantonada del carrer de la Portaferrisa se troba un a «câl Lloro», on venen anís mallorquí, al davant encara hi ha una xacolateria anomenada els quinze cèntims, renomada per les coques de Vilafranca que expendeix.

Avall, baixant a mà dreta, aigua i anís, xacolateria, aigua i anís, aigua i anís, i ja som a Sans, vui dir i ja som al «Tall de bacallà», la cèlebre taberna del regidor notat senyor Munné. Aquest senyor regidor seria la nata per procurar per l'embelliment dels carrers de Barcelona; no permetent que ningú fes lo que ell fa, acabat. Creguin que a qui no và afamat aquell munt de peix fregit i aquelles muntanyes de all-i-oli li fan fàstic, i al que hi và li fan denteta.

Seguim: el «Nuevo Liceo» a una banda i «Eldorado» a l'altre, Mitja figa i mig raim; un no sab si son tabernes o restaurants o què són. Hi van molts castellans i toreros.

DAVANT LES DRESSANES

—Chiquito, ridiós, que vas majo!
—Ridiós, maña, que vas maja!
—Ande vamos?
—Una mija
rambla arriba y rambla abajo.

Cafè de «El Liceo». Déu lo quart senvor Travé. Cafè de forasters que's deixen enredar per els quinze mil terrossos de sucre que donen cada vegada, cafè de còmics lluits, cafè tranquil també com el «Continental», de parroquians i moços de tota la vida.

Les dos «Mallorquines» al davant, tenen nom i ben guanyat, han canviat una mica o un troç de d'ésser, però vaja! encara són molt simpàtics i el que avui en dia no't facin goig per anar-hi a pendre xacolata, no vol dir res.

«Tango bar». No sé si encara se'n dirà aixís quan surti aquest número, perquè jo ja l'he vist canviar de nom com les serps de pell. Refugi de bohemis, patria d'en Capdevila, asil d'en Fontdevila, de l'Amichatis, d'en Passarell i germans martres. Fien.

Al altre costat un tupinamba, un altre tupinamba catalanista i el «Suiç». El «Suiç» és el cafè, no, era el cafè més respectable de Barcelona, ara l'han fet malvé amb les reformes, té als alemanys al damunt i res! pron.

Altre matrimoni: «Horchateria valenciana», lo més fort que venen és cervesa. Ja s'ho faràn. Les senyores, amb tot, asseguruen que les begudes són tant bones i el fill gran del senyor López és del parer de les senyores.

VLLS AMICS

—Què tal?... Se pinten gaires culnes?
—Ca, home!... Estic desesperat; no sé si anar-me'n a Cuba o fer-me cubista.

Avall! «Cafè d'Orient». El més gran de Barcelona, molta gent, molts cafetons, concerts cèlebres per un cèlebre quintet del que forma part el senyor Parera, cèlebre pianista.

«Trinc-hall», antic niu d'apaches, avui regenerat. «Sport», no hi hem estat mai però fa goig. «Excelsior», ja n'hem parlat massa en aqueixes mateixes planes. «Lyon d'Or». Felixment no va cremar. Què volen que'n diguem del «Lyon» la gent d'aquesta casa? si no cantem allò de:

«El «Lyon» és el meu amor,
el «Lyon» és la meva ditxa;
de les quatre parts del cor,
el «Lyon» me'n té tres i mitja».

no sabríem què explicar. I ara que'ns ha sortit salamandra encara més. Eh, Santiago?

Al costat la taberna d'en Vilumara i en Franquesa, al davant l'antiga xocolateria de la «Estrella», avui restaurant de no sé què. A la maieixa mà: «El Cementiri Protestant», servit per cambres suïces; després; taberna, taberna,... taberna; a «Câl Joan» (antes Onofre Bañasco) antre conegudíssim, llibertat de cultes, flamencs, menjos andaluses, habitacions reservades amb otomana i lletereros amorosos i recordatoris.

Al davant: Un cafè estrany, amb gent estranya; bar, més bar, aquest és el de «The Queens Arms».

Ja acabem. Un kiosk de begudes, un altre, i el cèlebre «Xeringuitu» que ve a ésser la qua de les Rambles, encara que ja no sigui rambla. La qua de un goç tampoc és goç i com el «Xeringuitu» està col·locada darrera d'un apèndix llarguerut, que en aquest cas és el monument de Colón.

GLOSARI

ELS LLOROS DE LA RAMBLA

A la Rambla dels Estudis, davant per davant de casa el Marquès de Comillas, entremig de les gabies de pinçans, verdums i cadernerres (com diuen a les cançons d'en Clavé), presidint aquelles bestioles preses, hi veureu uns subjectes, que no se sab si són ben bé besties, aucells o persones: un personal pintat de verd, uns minyons amb els ulls com de vidre. Són els lloros.

Aquests lloros sembla que viuen contents: puguen, baixen, mengen una estoneta, miren amb l'ull de la dreta la plaça de Catalunya i amb el de l'esquerra la Rambla de les Flors. S'espolcen les plomes del trajo verd i tenen les seves converses. Aquests aucells, que són els únics que's podrien plànyer de la sort, perquè són les úniques bestioles que tenen paraules per plànyer, s'accontenten de dir «Pepeta» o «Lorito» o quatre mots, i demanar-se la pata els uns als altres tot el sant dia. Aquests animalons, si un se'ls escolta, sembla que no tinguin pena ni gloria, sembla que'l mateix els hi sigui les Amèriques que la Rambla. Sembla que diguin: «Mengem pilota, que tot el món s'ha fet pels lloritos.»

I a jè que aquests lloros, si es mira bé, haurien d'estar desenganyats del món i dels seus suburbis. La vida que han dut des del desembarc, des de que varen deixar el Pa-

raguay i l'Uruguay i totes les Guayabes, no és pas per alegrar cap bestiola, per poc bestiola que sia. Els menjars que han tingut de tastar aquests emigrants de «las selvas vírgenes», les cases de dispeses que han vist, les cases de meuques que han freqüentat, les viudes passives que han conegut, n'hi hauria per entristir, no a un lloro, sinó a una persona; però ells, a sota aquella verdor, hi porten un optimisme que ja voldríem per nosaltres.

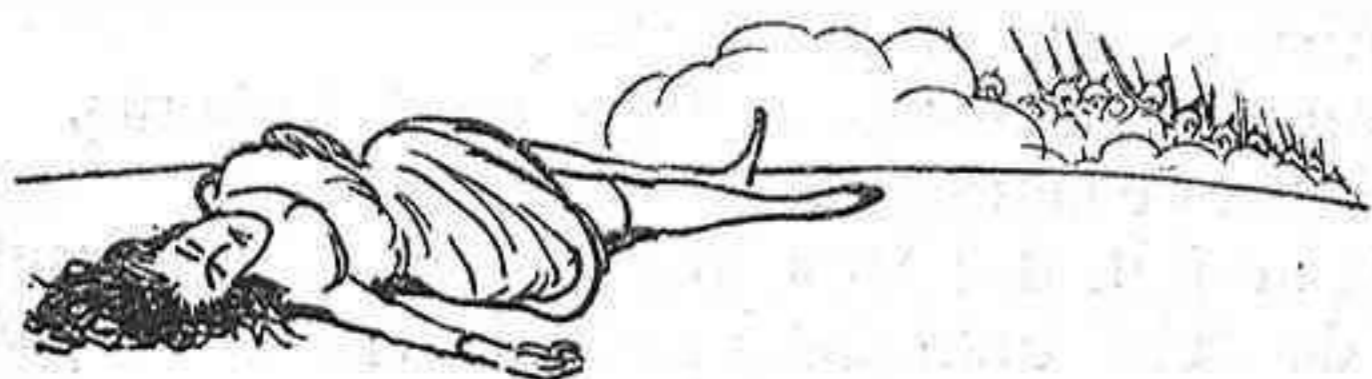
El lloro es diu: «Hem de viure molts anys. I havem de viure tants d'anys, que si ens entristim passarem una mala vellesa». I un cop fet aquest determini, lo mateix li fa viure a la Rambla que a l'Avenida de Buenos Aires, que al carrer de l'Alba, que al carrer de les Tapies. Doneu-los patates bullides i un cèrcol, i els teniu resignats. Podrien volar i s'estàn a casa; podrien insultar i vinga dir «Pepe-ta»; podrien picar i mossegar a l'hora i fan servir el bec que Déu els hi ha donat per fer gimnàstica i passar l'estona. El lloro és l'únic emigrant que no té llàgrimes ni patria, la bestia internacional. Si al món no hi haguessin més que lloros, no hi haurien guerres ni raons. Pilota, patata i xerrameca: igualtat de verdor an el vestir i controversia pacifista.

Perquè el lloro, al revès de molts homes, aprèn la llengua del país amb un accent que no direm que dongui gust de sentir, però amb una perfecta fonètica. Se'ls ha de sentir enraonar al Paraguai: talment es creuria que parlen amb un terço de sucre al bec; se'ls ha de sentir parlar a Andalusia, tirant acudits a les cigarreres; se'ls ha de sentir a Alemanya, donant ordres als soldats; se'ls ha de sentir a Madrid, fent discursos, i se'ls ha de sentir blasfemar aquí Catalunya.

Perquè quan sentireu renegar a un lloro, conteu que ha viscut a Catalunya, perquè és difícil, aquí, el trobar un lloro que no hagi viscut en una taverna.

Cada terra fa sa guerra, i cada lloro diu lo que li ensenyen.

XARAU

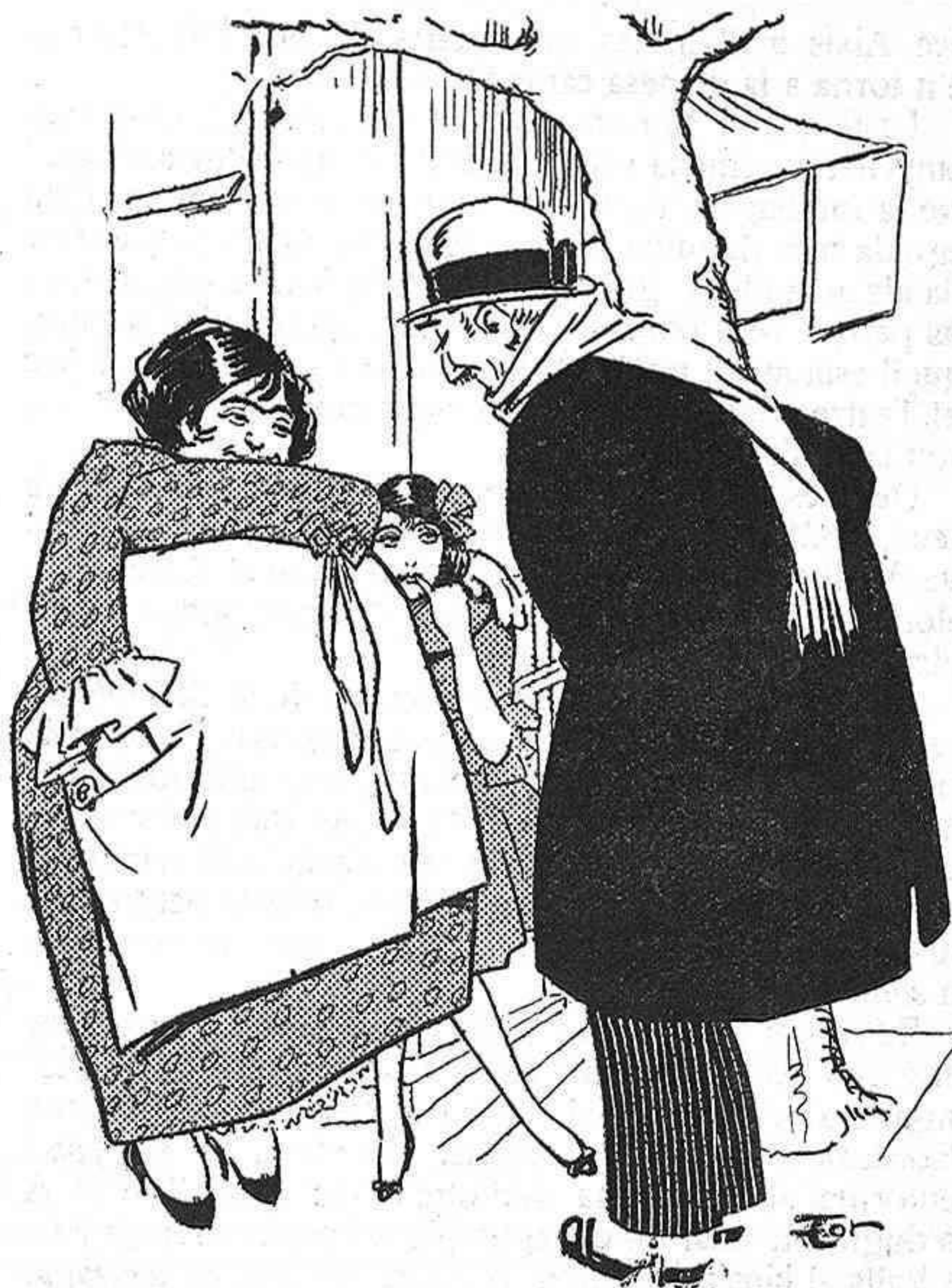
Mala sombra

CABA de dinar, la *Morrets*, i avorrida de la conversa insubstancial de ses companyes de dispesa se'n va al seu quarto i s'ajeu vestida sobre'l catre.

La difícil digestió d'unes guixes mal cuites no la deixa dormir. Com que són, encara no, les quatre de la tarde, té por d'ensenyar-se per davant de les Dressanes. Aquell animal de *Iñiguez* ja l'ha portada tres o quatre vegades al Cuartelillo.

Com que no pot dormir, s'hi arrisca. Se posa un jersey, s'arregla els cabells, s'empolva de qualsevol manera

A LES RAMBLES BAIXES

—No'm demanava un colominet tendre, senyor Esparver?

i calçant-se unes sabates baixes de xarol que fan destacar el verd rabiós de les mitges, surt del carrer d'Aray i pel carrer d'Escudellers entra a la plaça del Teatre, llisca Rambla de Santa Mònica avall i entra al Dormitori de Sant Francisco tornant a cau al cap de trenta cinc minuts.

Total, res. Sota d'en Pitarra un pagès l'ha mirada amb ulls d'esparver i ha llençat un: ¡Ostia, Manela! que ha fet somriure a la *Morrets*; però el pagès s'ha quedat parat com un enza. Davant del Banc de Barcelona, un senyor l'ha seguida una vintena de passes mirant de qua d'ull aquell pam de cama, i justament quan la *Morrets* n'hi ensenyava un pam més, ha deixat la pista.

Les quatre, encara que sigui a l'hivern, és una hora massa descarada. La *Morrets* se'n torna a la dispesa i es disposa a empolainar-se de debò. Unes mitges de seda i uns elegants borceguins de pell, als baixos. Un vestit elegant i unes pells més o menys autèntiques als mitjos. Un capell fantasiós als alts. I després de pintar-se les pestanyes ben negres, els llavis ben rojos i les galtes ben blanques, agafa el bolso de plata, mira el rellotge per assegurar-se de que ja són les sis i a recórrer la Rambla de Santa Mònica que és el seu centre d'operacions.

Del Principal a Colón, de Colón al Principal; ara per l'acera del Banc d'Espanya; ara per la acera de les Dressanes; de tant en tant un raid pel carrer de Santa Madrona, Montserrat, Lancaster, Nou i... a la Rambla de Santa Mònica; d'en quan en quan Gínjol, Passatge d'Escudellers, Zurbano, Plaça Real i... a la Rambla de Santa Mò-

nica. Aixís arriben les vuit quarts de nou i la *Morrets* se'n torna a la dispesa cansada i avorrida.

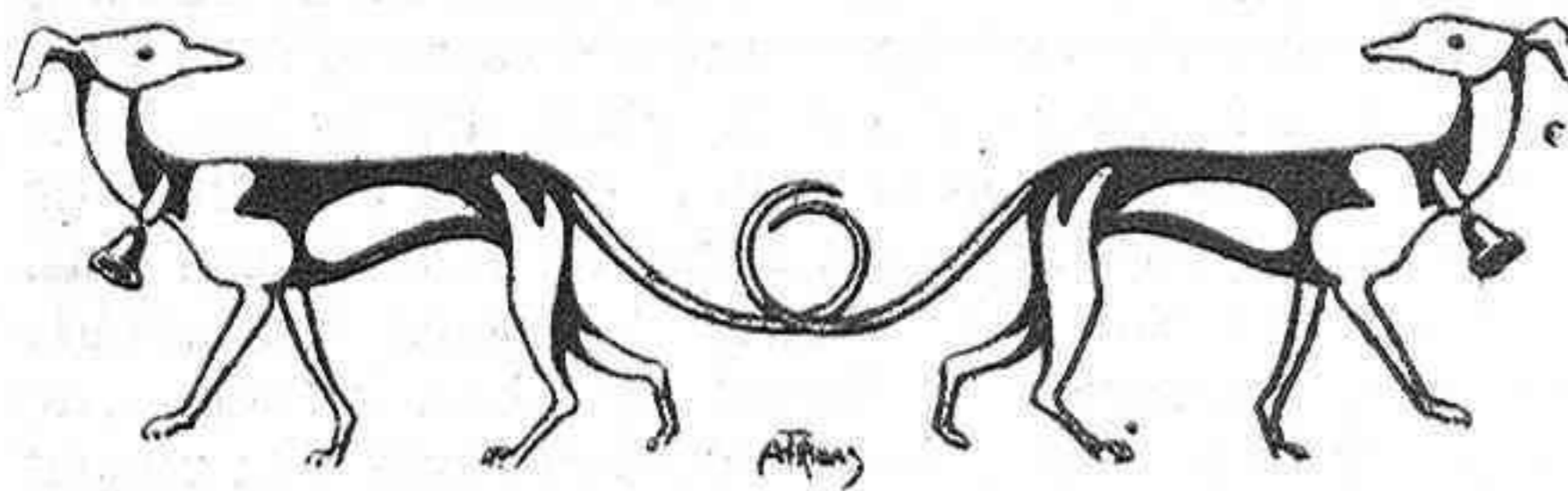
I a fè que la *Morrets* sab cridar-la, l'atenció. Mira amb punyefleria, remena graciosament i té una silueta elegant que fa tombar la cara. Però avui té mala sombra. L'ha seguida més de mitja hora un jove, però malgrat parar-se ella als aparadors, guiar-lo a carrers foscos, escursar el pas perquè se li posés al costat i fins girar-se i somriure, aquell estaquirot no li ha dit paraula i se li ha fós al Arc del Teatre. Segurament devia ésser molt curt de genit o molt curt d'ermilla.

Després de menjar-se de mala gana una sopa de mala mena, la *Morrets* s'entronca amb la *Nieves*, una companya de dispesa que també trota, i se'n van al Circo Barcelonés a veure si en les foscos del cine poden agafar peix.

A la poca estona, s'assenta al costat de la *Morrets* un jove amb cara de foraster i posat de bon noi. La *Morrets* s'insinúa i el jove comença el *madrugueig* amb una agilitat de *dàtils* i un refregament de cames que fa creure és peix al cove. Quan fan la darrera pel·lícula la *Morrets* proposa al séu amable veí una partida de *tresillo* però'l jove diu que no està per jòcs complicats i que prefereix fer un *solitari*.

En resum la *Morrets* i la *Nieves* surten a la una tocada del Circo i comencen altra volta les passejades del Xeringuito al Pitarra i del Pitarra al Xeringuito. Entren a l'*Excelsior* i ningú les convida. Treuen el nas al *Lyon* i s'entornen al sentir una veu que crida: ¿Més lloros? A les dugues troben un conegut que les porta a fer-ne cinc de Valls al kiosk de Colón. A quarts de tres un desvaga els dóna mitja hora de conversa i deü pessetes d'esperances per a demà. Són prop de les quatre quan la *Morrets* i la *Nieves* se'n tornen a la dispesa mortes de sòn i de fàstic amb l'esperança de un nou dia de menys mala sombra.

JEPH DE JESPU

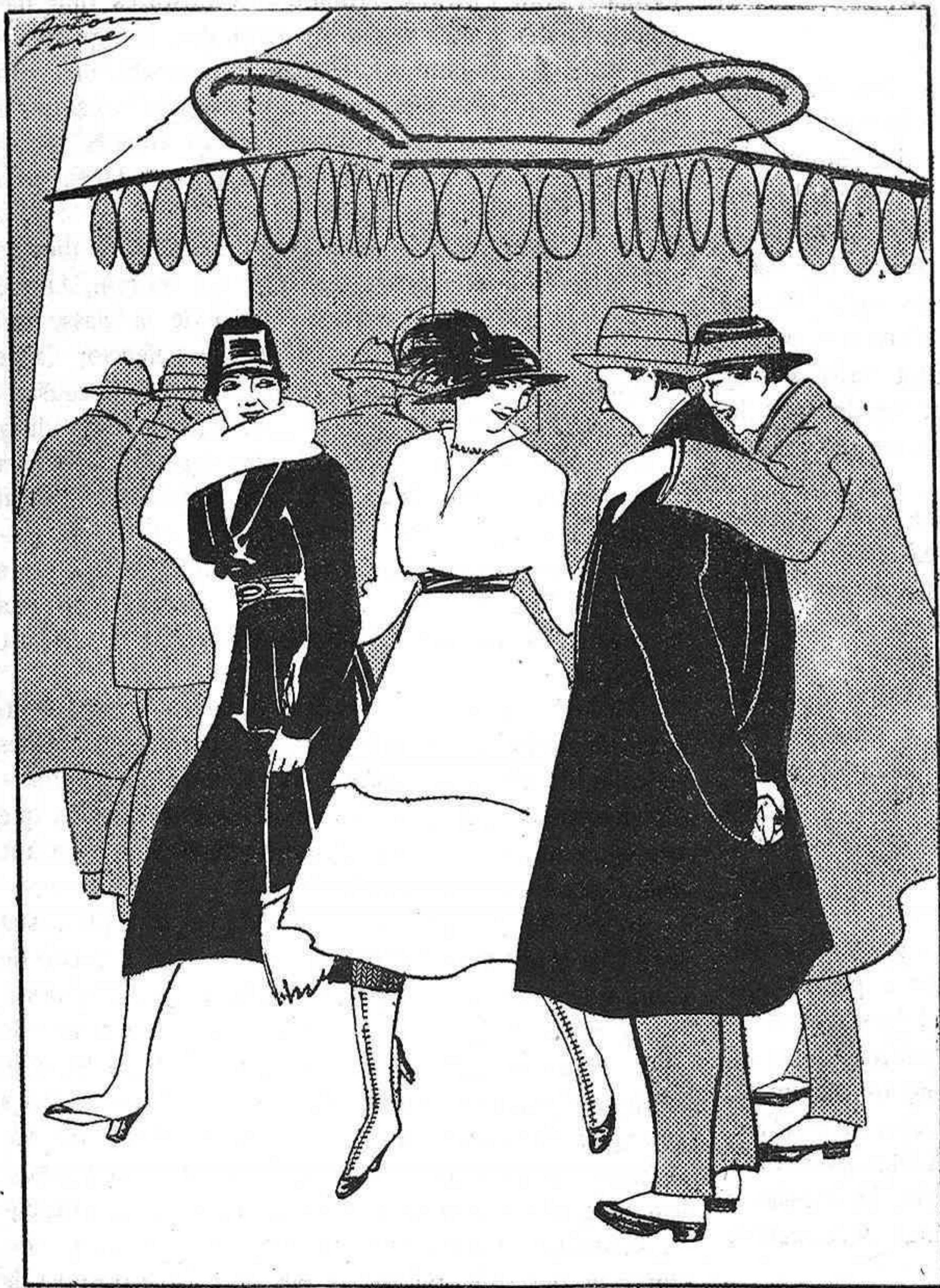
Entre pardals

- ¡Piu-piu!
— Què té aquell aucell, que cada nit s'exclama amb un tò pujat que fa pena sentir-lo?
— Està enamorat.
— Enamorat? Mal ofici.
— ¡Piu-piu!
— Veiam si amb un d'aquests sospirs tan fondos caurà de la branca, i morirà aixafat per les rodes del tramvia.
— No ho extranyaria, perquè el pobre està molt desesperat.
— Que no és correspost?
— Sembla que sí, però hi han moltes dificultats en aquest amor.

- Qui és ella?
— La cadenera de l'entressol d'aquí al davant.
— Caratsus! Que *pica* alt!
— Alt, i està en un entressol?
— Bé, vui dir que és d'una casa de senyors.
— L'amor no admet distancies.
— Però, i el *cruce* de la raça! Que no sabs que pardals i cadeneres...?
— No'n facis cas, són amors platònics aquests.
— Conformes; però ella tenint l'escaiola i la fulleta d'enciam assegurada ¿vols dir que abandonarà la gabia daurada que té, per a seguir a un pobre pardal, que, com nosaltres mateixos, no té res segur per més que faci versos?
— Ja ho crec! El mal està en poguer obrir la gabia per a escapar-se,
— Tens raó; aquestes habitacions de filferro són més fortes de lo que semblen.
— Doncs jo conec un passarell que després de mig any d'estar engabiat va fugir.
— Deu ésser una guatlla.
— Veritat, és; si crec que tu també el coneixes; aquell passarell que'ns contava coses d'els aucells d'Amèrica. Sabs? Aquell que deia que ell havia vist un lloro coix, que amb una pota aguantava la xicra del xacolata i amb l'altra hi sucava melindros.
— Ah, sí! Aquell andalús!
— *Justa la fusta*.
— Raó de més per no creure'n res. Era molt mentider.
— Què vols dir era?
— Sí, era, perquè ha mort.
— De què?
— D'una bola que se li va posar travessera al pap i el va escanyar.
— Bé, sigui el que sigui, el cas és que ell assegurava haver fugit pel reonet que forma l'*abeurador*.
— Més fàcil fóra esperar el moment en que netegen la gabia.
— Això és amb lo que confien.
— Aquestes ocasions no's presenten cada dia.
— Pobres enamorats!
— Ja ho pots dir! Mira, allí tens an ell suspirant en la punta de dèbil branqueta; aixís passarà la nit ¡piu-piu! ¡piu-piu! i res més.
— *En fin*, ells s'arreglaràn: tinc sòn.
— A quin'hora vols que't cridi?
— Quan passi el primer tramvia.
— Massa tard. Jo ja seré fóra.
— I això?
— A punta de sol vui anar darrera el Park; m'han dit que hi ha un magatzem de grans que està descuidat i...
— També vindré.
— Vols dir que't llevaràs?
— Sí, home; cride'm fort, encara que sigui a picades.
- Alça!... Qui és el brètol que'ns engega perdigons amb tirador de goma?... Barbre, més que barbre!... I com baden aquests municipals!

LLUIS MILLÀ

L'ESTUDIANT GALANT

—Jove, vol fè el favor de dir-nos quina és la Rambla de les Flors?

—Mentres vostès hi siguin, serà aquesta, senyoreta.

La miseria que s'en va i la miseria que's queda

No tot és alegre a la Rambla. Fixeu-vos, cap avall, com se va tornant trista. Al costat de l'esbogerrament de joventut, del luxe d'alguns establiments i de la joia i esplendor de tota la vida ciutadana que's condensa en la principal arteria barcelonina, s'hi destaquen amb violent contrast les tenebroses notes de l'indigència i la prostitució.

En el troç de Rambla nomenat de Santa Mònica és on

l'observador pot donar-se ben bé compte d'aqueix baix i llastimós aspecte de la nostra ciutat, aspecte que també mostren—val a dir-ho—Marsella, Gènova, Nàpols i totes les capitals mediterrànies.

Aquell curt espai de passeig, des de'l quartel de les Dressanes fins al vell carrer de Trenta Claus, d'un cantó, i desde'l Banc de Barcelona fins al carrer d'en Gínjol, de l'altre, sembla un món apart. I no és degut això als edificis ni a les entitats que hi són hostatjades: bancs austers, dignes associacions, formals industries, etc.; sinó a la proximitat del port i a les nombroses agències de vapors que donen contingent a l'emigració i que allí tenen les seves dependències.

L'observador mitjanament fí, en aquell troç de Rambla, hi pot veure remarcades amb portentós relleu les dues menes de miseria que infecten la nostra aimada ciutat: la miseria que se'n va i la miseria que's queda.

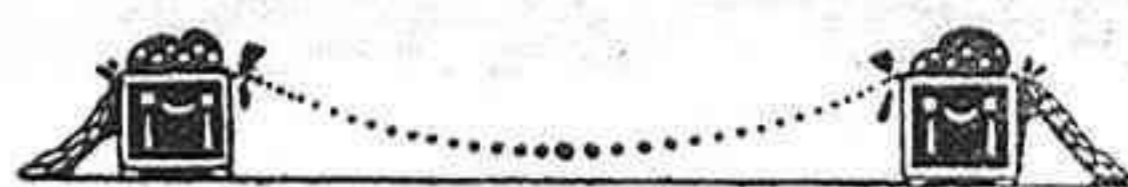
La miseria que se'n va són els naufragats de la vida, els que no es veuen en cor de guanyar-se el pa a la seva terra, els desenganyats de la amorosa patria, els pobres il·lusos que encara creuen en el *Potosí* de les Amèriques, els obrers que no poden treballar perquè no tenen feina; i els que no'n busquen perquè tenen mandra.

La miseria que's queda és tot el baix fons social de la gran urbs: el sablista, l'arcabota, el timador d'ofici, el *trinxa*, l'invertit, la bagassa, el *lloro*

indecent, tota la podridura que véssa d'aquells barris, desde Sant Pau fins a Santa Madrona.

I, per doble contrast, per ironia paradoxal, totes aquestes miseries; la que se'n va i la que's queda; han posat les seves anques en aquest troç de Rambla enfront dels dos grans palaus del Diner: el Banc de Barcelona i el Banc d'Espanya

Allí viuen, encarats constantment, l'or i la femta.

Els "sablistas"

Amb els aucells, les flors, els còmics i les pintes rares de la Rambla de Santa Mònica té, la fauna de la gran via ciutadana, un tipu característic, font d'aventures pintoresques i d'escenes d'un tràgic-còmic corprenedor: els del sabre, els *sablistas* o professionals de la *clatellada*.

Això d'anar *de cara a la sopa* pot ésser accidental o constitucional, però sempre és crític. Per aquest motiu, moltes vegades, l'accidentalitat d'*estar de cara al vent* es fa crònica i allavors, per llei imperiosa de la fatalitat, l'home ha de recorre al sabre, cridat des del fons del seu païdor per la veu paorosa de l'instint de conservació de l'especie.

Però, aixís com hi ha sabristes que ho són per necessitat, també n'hi ha de congènits. Això no ho ha dit l'amic Lombroso, però ho afirmem nosaltres amb l'autoritat que'ns dona l'haver sigut sabrejants—creiem que, per equivocació.—I és que, indubtablement *en el pedir no hay engaño*. Hi ha home que, si volgués, podria sotstreure's a la necessitat d'anar d'ací i d'allà *mangant* unes miserables pessetes però, com en el crim hi ha certa estètica, també en el portar una vida eventual, cosa més lletja que el mateix crim, s'hi ha volgut trobar un principi estètic que nosaltres no comprenem, com no sigui precisament en la falta de principi.

Les primeres dues pessetes costen molt de demanar, però, una vegada t'has atrevit a donar el primer cop, sembla com si t'engresquessis amb el sabre als dits i acabes que o et fan una cara nova o assassines a la humanitat entera. Això del sabrejar, ens deia un dia un del gremi, acaba essent una necessitat, un vici, un vici lleig com tots els vicis, però també com tots ells irresistible. Et passes tot el sant dia rumiant quina ha d'ésser la teva víctima i quan ja la tens, hi caus com un aucell de presa cau sobre una oreneta.

Doncs bé, els *sablistas* d'ofici, els professionals, lo mateix el que ho és per malaltia que'l que ha caigut en el vici, operen en llocs determinats. Al voltant de les taules del set-i-mig, explotant l'amistat dels *croupiers* o realitzant el famosíssim miracle d'aixecar morts—operació, que com ja sab quasi tothom consisteix en *picar* o

demanar com a propia alguna de les postures que han guanyat i fins moltes vegades alguna que no guanya— a l'entorn dels jugadors que estàn encaparrats, uns amb la combinació «que's porten» i altres seguint a cegues la veu del seu pensament, hi ha sempre uns quants *sablistas* que ja els dependents de la casa els consideren com elements integrants de la partida.

A la plaça de Sant Jaume, especialment els dies de sessió, en espera dels regidors que van entrant, també acostuma a haver-hi una representació de la classe del sabre. L'un va tirar cent tiros el dia de l'elecció; l'altre va votar dèu vegades; tots ells són martres de la causa— de la causa que ha regalat al regidor la seva investidura —hi ha regidor més foradat pel sabre que una torradora de castanyes—però, els *sablistes* que no pertanyen ni al grupu de la gent del vici, ni es permeten el luxe de gastar idees polítiques acostumen a escollir un lloc per a actuar, un lloc característic i propi: les rambles, en tota la seva llargada, des del kiosk de Canaletas al teatre Principal.

Més que els aucells i que les flors, més que els emblanquinadors i els comedians, més que els ramblistes de cada dia, els pobres *rotos*—com diuen a l'Argentina— els viciosos del sabre, els afectats d'aquesta malaltia que passegen amunt i avall en espera de la víctima, són una nota típica i quotidiana de la Rambla.

Jo els he vist passar infinitat de vegades pel costat meu i he sentit el calfred del perill, l'emoció del cop de sabre que s'espera, petit o gros, però sempre dolorosíssim i punyent. Jo els he vist passar i contemplant de reüll la rialla de les seves sabates que obren la boca de la bigotera com un barat irònic, he pensat en la dolça amargura de la seva ànima i en la tristesa fonda del seu estómag viudo d'aliments. Van seriosos i meditatus, van resignats, van orgullosos. Senten l'orgull del descosit, la vanitat de l'estrip i de la taca, perquè la taca, l'estrip i el descosit són per a ells una força positiva, la força, la força insinuant i sentimental de les llagues i nafres dels pobres d'església i de carreró, dels mendicaires de teatre i de cafè-concert i són com l'escenografia del drama que tots porten a dintre per obligació, per tanta obligació que, si no li porten de veritat es veuen obligats a inventar-lo: Tots ells tenen malalts a casa. Tots ells estàn sense treball. Tots ells fa sis dies que no mengen—tant bò com tenen l'estómag!—tots ells estàn sense dormir quatre o cinc nits... Es l'última vegada que us demanen, l'última perquè quan us demanin una altra vegada, també l'altra serà la última. I tot això, totes aquestes trifulques, en plena rambla, sota els aucells irreverents de dalt els plàtans, davant de l'alegría de les flors, dematí, tarda o vespre, a tothora, perquè l'ofici de *sablista* encara no està regularitzat ni subjecte a les nou hores.

Però no us en rigueu d'aquesta gent, vosaltres, els panxa-contents i els satisfets; si l'enginy és encara cosa

Ramblejadors d'ara fa 50 anys

cotitzable, ells, els pobres sablistes, són més rics que vosaltres, que no és tan fàcil com sembla treure diners explicant coses tristes. Per això els procediments que utilitzen mai poden ésser els mateixos: una vegada és una carta que no poden enviar per la manca de *sello*; a última hora és una pesseta que'ls fa falta per anar a dormir, en algunes ocasions són cinc pessetes per a fer un viatge; un viatge que l'exploten fins que troben a algú que'ls «fa quedar»; n'hi han que us preparen recordant-vos la seva antiga amistat amb la vostra família; alguns que ja us han «molestat» anteriorment, tornen a «molestar-vos» amb el quènto de l'«encara no treballa». Sempre nou, *toujours nouveau*, com anuncia aquell quinquillaire de la Rambla, sempre els mateixos, sempre ells; però sempre amb procediments diversos.

Els saben millor que vosaltres l'hora que aneu al cafè; ells saben millor que vosaltres si porteu o no porteu diners; ells endevinen si el vostre ànim és propici al *sablazo* o no hi està disposat, i us aborden resolts i amants o es limiten a saludar-vos amb extremada correcció, amb una correcció que fins us avergonyeix i que us fa pensar en donar-los espontaniament lo que un altre dia us demanaran, perquè aquella seva salutació no és res més que una preparació hàbil del cop de sabre que us atjaran més tard, un altre dia, no saben quan, pot-ser demà, pot-ser al cap d'una hora... Oh, la psicologia penetrant d'aquesta gent estranya!

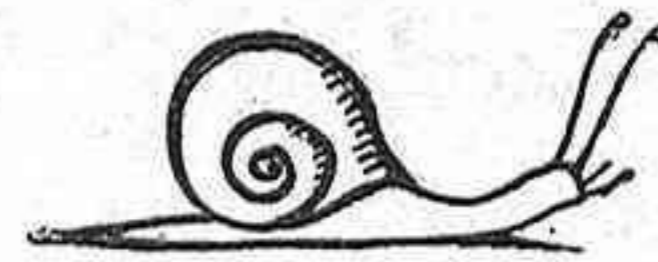
Hi ha barítors que no canten perquè, amb la pèrdua dels cigrons, han perdut també el *centro*, i perdut el *centro*, han quedat flacs de vores; hi ha periodistes que sempre venen de Bilbao—venen de Bilbao per demanar-vos una pesseta—; hi ha treballadors que no treballen d'aleshores de la *huelga*—ni treballaran mai més.—Hi ha forasters que han sigut guardia-civils i que varen penjar el maüser a la figuera, perquè no feia per a ells, que senten un gran amor a l'humanitat; n'hi han que fins són il·lustrats, i alguns ho són tant que, si endevinen que són periodistes, han llegit els articles que no heu escrit i han aplaudit les obres que no heu estrenat, i tot això us ho diuen amb tal aplom i tanta fermesa, que fins acaben per fer-vos dubtar de vosaltres mateixos.

Jo en coneixia un que si algun dia nosaltres, els arbitraris, arribéssim a manar, tindria el seu bust de català extraordinari en els jardins del parc. «Heu's-aquí la figura del català Simangas», diria una llegenda al peu del petit monument. «Aquest fou un barceloní extraordinari qui en la seva vida havia descendit a l'indignitat del treball. Tenia mandra de menjar. Dormia perquè no havia de posar cap energia en el dormir i solament desplejava una insòlita activitat extraordinària quan es tractava de donar el cop de sabre. Era el rei del *sablazo*. La seva espasa estava com la de Damocles pendent sobre el cap de tots els ciutadans. Mai n'hi va fallar un i exercia la seva professió amb una alegria extraordinària. Demanava dues pessetes i desseguit feia un xisto. Realitzava el mi-

racle de viure a l'esquena de tots els ciutadans que se li posaven a tret i tothom quedava empradat del seu tracte. Amb uns quants Simangas es desfaria la llegenda de gasiveria que pesa sobre'ls catalans».

Aquestes serien les meves paraules. Pel concepte patriòtic que en elles s'enclou, quan en mig de les rambles veig passar vora meu la figura pintoresca d'un soldat del gran exercit del sabre, en lloc de sentir indignació decidida, experimento l'agredolç de la trista alegria que'm proporciona el pensar que amb la seva arma fan un bé a Catalunya. El dia que per la rambla se passegin tants *sablistes* com a Madrid per la Porta del Sol, quedarà esvaïda la llegenda de tacanyeria que pesa sobre els catalans. Jo, si fós ric, quan vindria un a demanar-me diners—perquè no hauria sapigut a qui demanar-los—li diria:—Sí senyor! Té noi! Aquí van dues *peles* i Visca Catalunya!

MANEL FONTDEVILA

El palau d'en Comillas

s una nota tènica a la Rambla i, encara que sembli lo contrari, per aquesta mateixa raó, s'inclou en aquest número, per *allò* del contrast. Aquest vell palau, tancat i hermètic, que sembla amagar, darrera les seves parets mudes i ferrenyes, el secret d'alguna fosca i mal nomenada indústria,

amb la melangia un xic senyorial i un bon xic carrinclona, és una institució de la Rambla.

A dos dits de semblar un mausoleu, té la simbòlica significació d'una mena de Bastilla burocràtica que, als ulls dels ramblejaires desproveïts de pessetes nutritives i escaïentes, prén amb l'insolència fastuosos de la pedra treballada, l'aire desafiador i l'impertinència del més ric.

Palau i casa, llar i tomba, guarneix la Rambla i obre la Portaferriça fent-li costat ferrenyament.

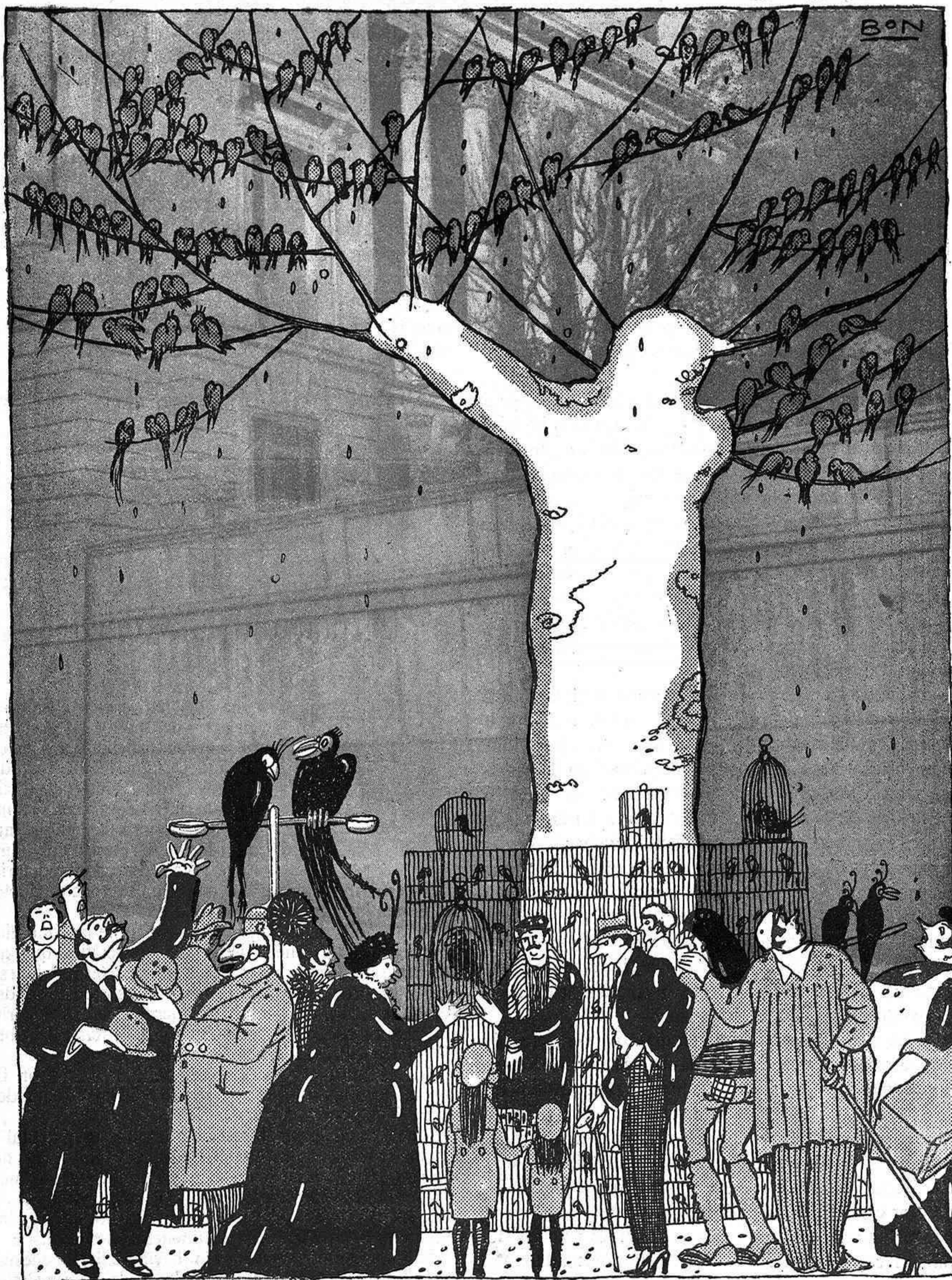
No és mort el palau i ho sembla, que és pitjor. Es l'ànima, lo que no batega darrera d'aquelles balconades esplèndides.

Lloc d'acció apropiat per a un dramet sentimental o per un enterro de primera classe és, encara que no ho sembli, un lloc on hi viu, a estones, un marquès o una infanta. Són capritxos com altres.

Li manca al vell palau una reivindicació que's va intentar amb la poca sort que aquí tenen aquestes coses:

En un àngle de la fatxada s'hi havia de llegir, encara da al carrer, una placa que diria: *Carrer de Mossèn Cinto*. Però això no ha sigut. L'ànima amorosa i dolça del poeta no hi és tampoc al vell casal aristocràtic. No hi és perquè no s'hi troba bé.

La veritat, nosaltres tampoc ens hi trobaríem.

AUCELLS ENGABIATS I AUCELLS LLIURES

L'home de la brusa.—Ei, aucellaire!... Quant ne voleu d'aquell verdum de la branca de dalt de tot?

La Virreina

No és pas de la fatxada del palau, ni dels salons de la casa Carreras, ni d'aquell centre de carlinots que hi ha o hi havia al segon pis, de lo que anem a parlar, no; nosaltres parlarem de la Virreina dels barcelonins tots, que's compon d'una mena de queixal fet a les cases de la Rambla i d'un passatge llarg i fosc que comunica dita Rambla amb el mercat abans de peix i avui de menuts i desperdicis.

En el queixal, o diguem-ne placeta, hi han unes botigues de roba que no sabem què hi fan; hi han els memorialistes; hi ha la tenda de terraça i cubells de llauna, i finalment hi ha l'home dels aucells ensinestrats, l'amo de aquells verdums i pardals que treuen la planeta a les minyones i an els séus enamorats.

De memorialistes n'hi han molts a Barcelona, perquè encara que faci vergonya el dir-ho, a Barcelona hi ha molta gent que no sab de lletra, però els millors, els únics, els *fenòmenos* que diguessim, són els que escriuen arresarats a les parets de la Virreina.

I se comprèn. Quin mercat pot comparar-se amb el de Sant Josep? Cap!

Doncs, quin memorialista podrà fer vores an el que s'està a l'entrada de tan cèlebre mercat? Cap, així mateix.

Quedem, doncs, que'ls memorialistes de la Virreina són els millors de Barcelona i en conseqüència del món.

I té d'ésser divertit, i al mateix temps instructiu, això de fer de memorialista. Si el que'n fa és persona d'aquelles que s'hi ficen, quina manera de passar a cada moment del fàstic a l'interès, de la riulla grassa al anegar-se't els ulls fins a no deixar-te escriure. Amors de criades, amors de mares; el nen que està malalt, el marit que no contesta, anònims estúpids o cruels, tot hi passa per allí.

A la tenda de terraça abans exposaven les olles, els plats i fins els *bibelots* al aire lliure, feia bonic. Ara s'han inventat una mena de vitrina que no sembla sinó que a dintre hi guardin ceràmica d'Ampuries o d'Ibiça. I no, són plats i olles vulgars i ademés lletjos.

El túnel, o diem-ne passatge, està ornat a ambdós costats per uns rengles de botigues que, si estessin a la llum del sol, semblarien botigues de firaire, i ara a l'ombra també ho

semblen. En elles venen els davantals de teixit i els vestits de lo mateix per a les minyones endressades, nètes i humils; allí poden comprar-se bons cistells d'anar a plaça amb nansa reforçada, el mateix cisteller ven també gorreres de cop amb unes borles vermelles, blaves i verdes que són un encant.

Hi han taules d'aigua i anís i una pasticeria que s'ha especialitzat (com si fós un savi) en els llonguets de mantega... Perdó, però ara faig versos:

*«Ai, llonguets de la Virreina,
qui os tornés a trobar el gust!»*

Prou poesia.

També abunden les barraques de quincallaires, on se

DAVANT LA BÁSCULA

—Goita, Sidro; aquest rellotge fa com el teu, sempre senyala les dotze.

venen cadenes i bagues i imperdibles de *doublé*, o diquem-ne d'or, que no ho és.

Hi han fruiteries, un carnicer; hi ha de tot, però sobre lo altre un públic senzillament admirable.

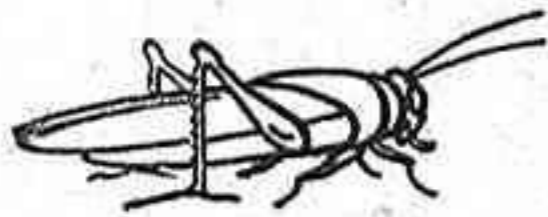
Allí la minyona de bona, de mitjana i de mala—o pobre—casa; allí la gitana lladre; allí el soldat que té promesa; l'urbà que fa guardar l'ordre amb modos; la noia que vèn teies, la que vèn escarxofes, la que vèn pebrots i la que vèn llimones.

Allí el barra que *madruga*, allí el badoc, allí el lladre, en fi, allí al matí tot Barcelona que vol dinar i que amb unes pessetes a la mà fa per la vida.

El mal és que'l passatge de la Virreina és un lloc de temptacions, i lo que tenia que ésser per la vida corporal se transforma en una cinta o en una planeta treta per un verдум o en una carta escrita per un memorialista.

Es igual!

R.

L'estudiant, el dependent i la modisteta

Tots tres junts, són impossibles, cada un sol, quasi també. *Dos a dos* per gracia miraculosa de la gracia femenina, alternant amb santa pau i harmonia les dos figures masculines, ja es dona més.

També és freqüent que, quan ella ha definitivament triat s'al·li amb un dels dos contra l'altre. Si l'estudiant és l'*al·liat*, la cosa anirà pel terme de la broma i la modisteta gentil no tindrà motiu per a encaparrar-se massa.

Si, contràriament, l'*al·liat* és el dependent, la qüestió anirà pel terme seriós, amb la major serietat possible. La passió esclatarà amb tot comediment i respecte, per això; ja és sabut que l'ànima d'un tenedor de llibres és romàntica i ardenta i sota l'apariencia, una mica prima i riçada de cabells d'un dependent s'amaga molt sovint la passió d'un Paolo, millor encara la d'un Abelardo. La modisteta no correspon, quasi mai, perfectament al paper de Eloisa. I en aquesta disparitat essencial i fonamental radica, a voltes, la raó de la passional tragedia.

Ella és gràcil i viva i bonica per a riure i somriure i alegrar el viure i el pas del vianant.

Fresques rialles de sa boca, regalimoses i sucoses com raïm madur, guspises brillants dels seus ulls aguts, fletxes disparades contra els 25 duros al mes del pobre dependent, petita i bonica galanía de son caminar; amb aquestes armes i aquelles faldilles a la moda i aquell escot inquietant, la modisteta atravessa tota sola, el mar tumultuós de la vida.

Té una especial manera de mirar que vol dir seguretat. Té una especial manera d'afermar els peus a terra, que vol dir domini. Vesteix la modisteta barcelonina la darrera novetat que ha sapigut al taller, amb una naturalitat i un bon gust que el dependent no acaba d'explicar-se bé, que l'estudiant alaba entusiasmat.

Coneix la xamosa donzella de les sabates altes i les faldilles curtes, la delícia de sentir les paraules amoroses d'un home, mentres un altre, de més llums—l'estudiant ardit!—li demostra també la passió que sent per ella.

Freqüentment la modisteta se'n riu—de bona manera ei!—de l'un i de l'altre i acaba per casar-se amb un ter-

cer, desconegut, arribat qui sab d'on expressament per a conèixer-la i que és pagès, negre, mal vestit... ¿qui coneix l'ànima d'aquestes modistetes?

Això no vol dir que algunes vegades no triomfi l'ànima passional del dependent; del betes i fils romàntic. Se produeix aleshores un matrimoni entenimentat, equilibrat i productiu.

Rarament *hi cau* l'estudiant en un desenllaç d'aquest genre. Encara que també es donen casos—l'escaient domini de la dona és imponderable—lo més general és una solució de pirueta en que tothom queda content i sense enganyar. També de vegades hi ha engany... però, val més no parlar-ne.

Lo essencial, lo que principalment volem recullir aquí, és que aquestes parelles, aquests públics i nombrosos idilis, amparats i protegits per la multiforme i sorollosa vivacitat de la gran urb mediterrània, són una de ses notes típiques i donen a la Rambla, en certs moments, un sentit que al projectar-nos el futur ens fa somriure lleument i ben bé sense ganes.

Abans d'arribar a l'aparellament i com si indiqués aixís el seu estat de *solitud* forçosa, la modisteta se reuneix en colles que són, ho jur, alegria de la mirada i de l'esperit.

L'estudiant qui té desenrotllat l'instint de la col·lectivitat fonament per a tot lo que siga no entrar a classe, es reuneix també en colles que van a la espectació de *lo que passi*.

El dependent és per naturalesa i per ofici, més solitari. Ell no sab més que una reunió: la del C. A. D. C. I. que és on s'han ajuntat més socis i més lletres.

Quan una d'aquestes colles de donzelles maques i rialleres,—aquestes colles s'anuncien pel clar sò de les rialles—atravessa per la Rambla, es produeix un bell moment. És com si un vol d'aucells atravessés els raigs del sol refulgant alegrement.

Els ulls se n'hi van darrera d'elles. No és estrany que algú s'aturi i tot per a veure-les passar i allunyar-se.

Si puguen a un tramvia—ha de ploure molt—tot l'omplen de joventut i rialles comunicatives. A poc que'ls demés es prestin, als cinc minuts han generalitzat la conversa. I quan baixen corrent amb un incitant panteig de sa carn jove, tots els ulls les segueixen. I aquell senyor del recó pensa engolosit: «si no ploqués...» i encara se les sent riure.

També el seu pas desperta i encén petites tragedies.

Són les vuit de la tarda. Bull la Rambla amb l'activitat enorme de sos dies feiners. El dependent reposat que fa vint anys que treballa a la mateixa casa i que comença a envellir sense haver assolit una situació que li hagi permès fruit una mica de la vida, el dependent modest, solter a la força, auster per necessitat, se'n va lentament—és son únic passeig—Rambla amunt cap a la casa de dispeses.

Topen sos ulls amb la teoria alegre de les alegres donzelles. Riuen, agafades de les mans; riuen fort, enseyant les dents sobre la palpitació de ses gorges escotades; omplen l'aire d'un fort perfum de joventut, caminen que sembla que vagin a volar... Ell les mira, aturat, silencios; les mira fins a perdre-les de vista, amb una infinita melangia a la mirada; arriba a casa, i al veure'l desganat, sense esma per a *acometre* el plat de sopa, la dispesera li diu amatenta:

—Què té? A vostè n'hi passa alguna.

Mai imaginaria la pobre dona quina una n'hi passa al dependent!

JORDI APAMS

Antoni López, editor, Rambla del Mitg, 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat n.º 2
TELÉFONO 4115

JARDINS D'ESPANYA

Reproducció dels més notables quadros

d'en SANTIAGO RUSIÑOL

amb text dels millors escriptors

Una carpeta-album

Pessetes 20

COLECCIÓN DIAMANTE

TOMOS PUBLICADOS:

1. de Campoamor. Doloras, 1.ª serie.	33. } A. Flores. Doce españoles de	62. Beaumarchais. El Barbero de	95. Obras menores de Cervantes.
2. — Doloras, 2.ª serie.	34. } brocha gorda.	Sevilla.	96. J. Pérez Zúñiga. Chapuceras.
3. — Humoradas y cantares.	35. José Estremera. Fábulas.	68. Angel R. Ohaves. Cuentos de va-	97. Voltaire. Cándido.
4. — Pequeños poemas, 1.ª serie	36. E. Pardo Bazán. Novelas cortas.	rias épocas.	98. Goethe. Las amarguras del jo-
5. — Pequeños poemas, 2.ª serie	37. E. Fernández Vaamonde. Cuentos	64. Alfonso Karr. Buscar tres pies	ven Werther.
6. — Pequeños poemas, 3.ª serie	amorosos.	al gato.	99. J. Benavente. Teatro rápido.
7. — Colón, poema.	38. E. Pardo Bazán. Hombres y mu-	65. Francisco Pí y Arsuaga. El Cid	100. Novelas picarescas. Lazarillo
8. — Drama Universal, poema,	jerres de antaño.	Campeador.	de Tormes y Rinconete y Cor-
primer tomo.	39. J. de Burgos. Cuentos, cantares	66. Vital Aza. Pamplinas.	tadillo.
9. — Drama Universal, poema,	y chascarrillos.	67. A. Peña y Gofí. Río revuelto.	101. J. León Pagano. La balada de
segundotomo.	40. E. Pardo Bazán. Vida contem-	68. E. Gómez Carrillo. Tristes idilios	los sueños.
10. — El Licenciado Torralba.	poránea.	69. Nicolás Estévez. Calandracas.	102. A. Guerra. Polvo del camino.
11. — Poesías y Fábulas, 1.ª serie	41. } Jacinto Laballa. Novelas inti-	70. V. Blasco Ibáñez. A la sombra	103. Camilo Castello Branco. María
12. — Poesías y Fábulas, 2.ª serie	42. } mas.	de la higuera.	Moisés.
13. E. Pérez Escribá. Fortuna.	43. Fr.ª Sarasate de Mena. Cuentos	71. A. Dumas, hijo. La Dama de las	104. Graella Deledda. Cuentos de la
14. A. Lasso de la Vega. Rayos de luz	vascongados.	Camelias.	Cerdeña.
15. F. Urrecha. Siguiendo al muerto	44. F. Pí y Margall. Diálogos y ar-	72. J. M. Bartrina. Versos y prosa.	105. Antología taurina.
16. A. Pérez Níeva. Los humildes.	tículos.	73. F. Barado. En la brecha.	106. Manuel Carretero. La espuma
17. S. Rueda. El gusano de luz.	45. Charles de Bernard. La caza de	74. Luis Taboada. Notas alegres.	de Venus.
18. S. Delgado. Lluvia menuda.	los amantes.	75. Xavier de Montepín. La señorita	107. Federico Rahola. Los ingleses
19. O. Frontaura. Gente de Madrid.	46. Eugenio Sue. La Condesa de	Tormenta.	vistos por un latino.
20. Miguel Melgosa. Un viaje a los	Lagarde.	76. A. Zozaya. De carne y hueso.	108. Eça de Queiroz. La nodriza.
infiernos.	47. R. Altamira. Novelitas y cuen-	77. X. de Montepín. Muerto de amor	109. A. de Chamisso. Pedro Schlé-
21. A. Sánchez Pérez. Botones de	tos.	78. Conde León Tolstol. Venid a mí...	mihl ó el hombre que ha per-
muestra.	48. J. López Valdemoro (El Conde de	79. A. Calderón. A punta de pluma.	dido su sombra.
22. J. M. Matheu. ¡Rataplan!	las Navas). La niña Araceli.	80. Enrique Mürger. Elena.	110. M. Sarmento. Así.
23. T. Guerrero. Gritos del alma.	49. R. Soriano. Por esos mundos...	81. Luis Taboada. Siga la broma.	111. Felipe Trigo. A todo honor.
24. Tomás Lucoño. Romances y otros	50. L. Taboada. Perfiles cómicos.	82. L. G. de Giner. La Samaritana.	112. Manuel Ugarte. Los estudian-
excesos.	51. B. Pérez Galdós. La casa de Sha-	83. Cyrano de Bergerac. Viaje a la	tes de París.
25. L. Rufz Contreras. Palabras y	kespeare.	luna.	113. Fray Luis de León. La perfecta
plumas.	52. J. Ortega Munilla. Fina.	84. E. Antonio Flores. ¡Huérfana!	casada.
26. R. Sepúlveda. Sol y Sombra.	53. F. Salazar. Algo de todo.	85. Ivan Tourgueneff. Hamlet y Don	114. Jorge Manrique. Poesías.
27. J. López Silva. Migajas.	54. Mariano de Gavla. Cuentos en	Quijote.	115. Abate Prévost. Manón Lescaut.
28. F. Pí y Margall. Trabajos sueltos	guerrilla.	86. A. Pestana (Gael). Cuentos.	116. J. Givanel Mas. Prosa epistolar
29. E. P. Bazán. Arco iris, cuentos.	55. Felipe Pérez y González. Peccata	87. Angel Guerra. Al sol.	117. J. Givanel Mas. Devocionario
30. E. Rodríguez Solís. La mujer, el	minuta.	88. T. Dostolewsky. Alma infantil.	poético.
hombre y el amor.	56. Francisco Alcantara. Córdoba.	89. E. de Amlols. Aire y Luz.	118. Miguel A. Ródenas. De las ma-
31. M. Matoses (Gorzuelo). ¡Aleluyas	57. Joaquín Dicenta. Cosas mías.	90. L. Garoía de Giner. Valentina.	jadadas al Otero.
finas!	58. López Silva. De rompe y rasga.	91. E. de Amlols. Manchas de color.	119. E. Marquina. Juglarías.
32. E. Pardo Bazán. Por la España	59. Antonio Zozaya. Instantáneas.	92. Voltaire. Zadig y Micromegas.	120. Gabriel Miró. Los amigos, los
pintoresca (viajes).	60. J. Zahonero. Cuenteclillos al aire	93. M. Ugarte. Mujeres de París.	amantees y la muerte.
	61. L. Taboada. Colección de tipos.	94. Obras menores de Cervantes.	121. S. Rusiñol. Hojas de la vida.

PRECIO DE CADA TOMO: DOS REALES

NOTA. — Tothom qui vulgui adquirir qualsevol de dites obres, remetent l'import en lliuranses del Giro Mútuu o be en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitg, 20, Barcelona, la rebrà a volta de correu, franca de ports. No responem d'extravios si no's remet, además, un ral pera certificat. Als corresponsals se'ls otorguen rebaixes.

